

*ҮАГ-ын төлөвлөгөөний дагуу Хэнтий аймаг дахь Төрийн
аудитын газрын 2018 онд хийсэн САНХҮҮГИЙН АУДИТ*

**ХЭНТИЙ АЙМГИЙН ТӨСВИЙН ЕРӨНХИЙЛӨН
ЗАХИРАГЧИЙН 2017 ОНЫ НЭГДСЭН ТӨСВИЙН
ГҮЙЦЭТГЭЛД ХИЙСЭН АУДИТЫН ТАЙЛАН**

Аудитын код: ХЭА/2018/01-СТА

Аудитын нэр: “Хэнтий аймгийн 2017 оны
нэгдсэн төсвийн гүйцэтгэл”

Чингис хот

2018 он

ХЭНТИЙ АЙМАГ ДАХЬ ТӨРИЙН АУДИТЫН ГАЗАР

АГУУЛГА

Тайланг бэлтгэсэн:

Хэнтий аймаг дахь Төрийн
аудитын газар

Тэргүүлэх аудитор

Ч.Эрдэнэбаатар

Аудитын менежер

Д.Оюунтуяа

Ахлах аудитор

Н.Туяа

Аудитор

Ж.Болор-Эрдэнэ

2018 оны 04 дүгээр сар

Уг тайланг ТАГ-ын Веб
сайт-аас үзнэ үү.

[/Audit.mn/](http://Audit.mn/)

Аудитын тайлан, дүгнэлттэй
холбоотой асуудал байвал
70562147, 98332147 дугаарын
утас, 70562112 дугаарын
факсаар харилцана уу

ХАЯГ

Хэнтий аймаг Хэрлэн сум
Аймгийн ЗДТГ-ын байр 315
тоот

Товчилсон үгийн тайлбар

Аудитын зорилт, хамарсан хүрээ, арга зүй

Оршил

Аудитын ерөнхий зүйл

- > Нэгдсэн төсвийн орлого, зарлагын төлөвлөлтийн үндэслэл
- > Төсвийн орлогын гүйцэтгэл
- > Төсвийн зарлагын гүйцэтгэл
- > Төсвийн үр дүн
- > Нэмэлт санхүүжилт

Дүгнэлт

Судалгаа -1

Судалгаа -2

Судалгаа -3

Судалгаа -4

Судалгаа -5

ТОВЧИЛСОН ҮГИЙН ТАЙЛБАР

УИХ	Улсын их хурал
ҮАГ	Үндэсний аудитын газар
ТЕЗ	Төсвийн ерөнхийлөн захирагч
ИТХ	Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурал
СА	Санхүүгийн аудит
ЗДТГ	Засаг даргын тамгын газар
ААН	Аж ахуйн нэгж
БОАЖГ	Байгаль орчин аялал жуулчлалын газар
БТСГ	Биеийн тамир спортын газар
ГХБХБГ	Газрын харилцаа, барилга хот байгуулалтын газар
ОНХС	Орон нутгийн хөгжлийн сан
ГБХЗХГ	Гэр бүл хүүхэд залуучуудын хөгжлийн газар
ЖДБДС	Жижиг дунд бизнесийг дэмжих сан
СХС	Сум хөгжүүлэх сан
ЕБС	Ерөнхий боловсролын сургууль
ЭМТ	Эрүүл мэндийн төв
ЗАА	Захирагчийн ажлын алба

Санхүүгийн аудитын тайлан

Нэг. Ерөнхий зүйл

Аудитын нэр: ОРОН НУТГИЙН 2017 ОНЫ ТӨСВИЙН ГҮЙЦЭТГЭЛ

Аудитын код: ХЭА-2018/1/СТА/-ТЕЗ

Аудитын хийх үндэслэл:

Аудитыг Монгол улсын Ерөнхий аудиторт Үндэсний аудитын газраас 2018 онд нийлүүлэх, бүтээгдэхүүн, ажил үйлчилгээний төлөвлөгөөг үндэслэн Төрийн аудитын тухай хуулиар тодорхойлсон Үндэсний аудитын газрын бүрэн эрхийн хүрээнд хийлээ.

Аудитын зорилт:

Хэнтий аймгийн ТЕЗ-ийн 2017 оны нэгдсэн төсвийн гүйцэтгэл үнэн зөв илэрхийлэгдсэн эсэхийг шалгаж дүгнэлт гарган, ҮАГ-ын САГ, аймгийн ИТХ, Засаг дарга, СТСХ болон бусад албан тушаалтнуудад хүргүүлэхэд аудитын зорилт чиглэгдлээ.

Энэхүү зорилтыг хангахын тулд дараах чиглэлээр аудитыг гүйцэтгэлээ. Үүнд:

- Төсвийн орлого, зарлагын төлөвлөлтийн үндэслэл
- Төсвийн орлогын гүйцэтгэл
- Төсвийн зарлагын гүйцэтгэл
- Төсвийн үр дүн
- Нэмэлт санхүүжилтийн талаар

Хамарсан хүрээ:

Аудитаар аймгийн ТЕЗ, орон нутгийн ТЕЗ-чид, ТШЗ, тусгай зориулалтын шилжүүлгийн байгууллагууд, төсвөөс санхүүжилт авсан, төсвийн орлого бүрдүүлдэг байгууллагын 2017 оны төсвийн гүйцэтгэлийн тайлан тэнцэл, судалгаа, мэдээлэл болон бусад баримт материалд тулгуурлан аудит хийв.

Аудитын арга зүй:

Аудитын олон улсын стандарт, Санхүүгийн болон Гүйцэтгэлийн аудитын гарын авлага, Тэргүүлэх аудиторын баталсан төлөвлөгөө, хөтөлбөрийн дагуу аудитыг гүйцэтгэсэн бөгөөд Санхүү төрийн сангийн хэлтэс болон бусад байгууллагын албан тушаалтнуудтай ярилцлага хийх, судалгаа авах, тоон мэдээлэл авах, дүн шинжилгээ хийх зэрэг аудитын арга зүйг ашиглаж, аудитын дүн, дүгнэлтэд үндэслэн зөвлөмжийг боловсруулав.

Санхүүгийн тайлангийн аудитын журам, гарынавллагад заасны дагуу аудитын дүн, дүгнэлтэд дэмжлэг болох нотлох зүйлс, холбогдох мэдээ судалгааг ажлын баримт материалд хавсаргав.

Оршил

Аймгийн Төсвийн Ерөнхийлөн захирагчийн 2017 оны жилийн төсвийн гүйцэтгэлээр орон нутгийн төсвийн орлогын бүрдүүлэлт **100.3** хувь, нийт зарлага **96.4** хувийн гүйцэтгэлтэй, Улсын төсвөөс 9311.2 сая төгрөгийн санхүүгийн дэмжлэг авсан байна.

2017 оны орон нутгийн төсвийн орлого, зарлагын тэнцлийг авч үзвэл дараах байдалтай байна. /Санхүүгийн дэмжлэг, Тусгай зориулалтын шилжүүлэг, ОНХС-ийн орлого, зарлагыг оруулан тооцсон./

Үзүүлэлт	2016 он гүйцэтгэл	2017 он гүйцэтгэл
Орон нутгийн нийт орлого, санхүүгийн дэмжлэгийн дүн	58,516.9	59,180.5
Орон нутгийн орлого	9,077.4	11,576.8
Төсөвт байгууллагын өөрийн орлого	737.2	297.9
Санхүүгийн дэмжлэг	9,905.9	9,311.2
ОНХС-аас авах шилжүүлэг	4,417.2	1,995.4
Зээлийн эргэн төлөлт		1,125.6
Урьд оны төсвийн үлдэгдлээс	1,088.2	665.1
Тусгай зориулалтын шилжүүлэг	33,291.0	34,208.5
Орон нутгийн зарлагын дүн	57,617.1	56,885.1
Сумын удирдлагын дүн	6,994.0	7,238.9
Аймгийн удирдлагын дүн	5,223.4	5,344.3
Халамжийн сангийн дүн	7,329.9	7,306.2
ОНХСанд зарцуулах	4,688.0	2,696.4
Тусгай зориулалтын шилжүүлэг нийт	33,381.8	34,299.3

Тусгай зориулалтын шилжүүлгийн дүнг хасч тооцвол орон нутгийн төсвийн тэнцэл дараах байдалтай байна.

Үзүүлэлт	2016 он гүйцэтгэл	2017 он гүйцэтгэл
Орон нутгийн нийт орлого, санхүүгийн дэмжлэгийн дүн	24881.7	24,881.2
Орон нутгийн орлого	9,077.4	11,576.8
Төсөвт байгууллагын өөрийн орлого	393.0	207.1
Санхүүгийн дэмжлэг	9,905.9	9,311.2
ОНХС-аас авах шилжүүлэг	4,417.2	1,995.4
Зээлийн эргэн төлөлт		1,125.6
Урьд оны төсвийн үлдэгдлээс	1,088.2	665.1
Орон нутгийн зарлагын дүн	24235.3	22,585.8
Сумын удирдлагын дүн	6,994.0	7,238.9
Аймгийн удирдлагын дүн	5,223.4	5,344.3
Халамжийн сангийн дүн	7,329.9	7,306.2
ОНХСанд зарцуулах	4,688.0	2,696.4

2016 онд орон нутгийн нийт орлого 24,881.7 сая төгрөгийн 60.2 хувийг орон нутгийн төсвийн орлого, 39.8 хувийг улсын төсвөөс авах санхүүгийн дэмжлэг эзэлж байсан бол 2017 онд нийт орлого 24,881.2 сая төгрөгийн 62.6 хувийг орон нутгийн төсвийн орлого, 37.4 хувийг улсын төсвөөс авах санхүүгийн дэмжлэг эзэлж байна.

НЭГ. ТӨСВИЙН ОРЛОГО, ЗАРЛАГЫН ТӨЛӨВЛӨЛТИЙН ҮНДЭСЛЭЛ

1.1 Орлого, зарлагын төлөвлөлтийн талаар:

Аймгийн 2017 оны орон нутгийн төсвийн орлогын төслийг боловсруулахдаа орон нутгийн төсвийн орлогын 2014-2015 оны гүйцэтгэл, 2016 оны хүлээгдэж байгаа гүйцэтгэлийг үзүүлэлт болгож, орлогын эх үүсвэрийг нэр төрлөөр төлөвлөсөн байна. Төсвийн орлого, зарлагын төлөвлөлтийг Төсвийн тухай Монгол улсын хууль болон Засгийн газрын тогтоол, Сангийн Сайдын баталсан заавар, журмын дагуу төлөвлөжээ. 2017 оны төсөвт 2 удаагийн тодотгол хийгдсэн байна.

1. Төсвийн орлого төлөвлөлтийн үндэслэл :

Улсын Их Хурлын 2016 оны 11 сарын 10-ны өдрийн Монгол улсын 2017 оны төсвийн тухай хуулиар Хэнтий аймгийн 2017 оны орон нутгийн төсвийн суурь орлогыг **7275.9** сая төгрөгөөр, нийт орлогыг 7405.9 сая төгрөгөөр, суурь зарлагыг 16314.1 сая төгрөгөөр тус тус батлагджээ. Суурь зарлагын 15713.0 сая төгрөг нь төсвөөс санхүүжихээр, 601.1 сая төгрөг нь ОНХС-аас санхүүжихээр тусгагдсан байна.

Мөн хуулиар тусгай зориулалтын шилжүүлгээр санхүүжиж буй улсын төсвийн байгууллагын өөрийн орлогыг **92.2** сая төгрөгөөр, орон нутгийн төсвийн нийт орлого, суурь орлогын зөрүү буюу ОНХС-нд төвлөрүүлэх орлогыг **130.0** сая төгрөгөөр баталсанаас гадна орон нутгийн төсвийн үндсэн тэнцлийн алдагдлыг нөхөхөд улсын төсвөөс санхүүгийн дэмжлэгт **8437.1** сая төгрөг, тусгай зориулалтын шилжүүлэгт **32987.8** сая төгрөг, ОНХС-аас аймгийн ОНХС-д **2900.5** сая төгрөгийг тус тус олгохоор, нийт орлого зарлагыг **51823.5** сая төгрөгөөр баталж ирүүлсэн байна.

❖ 1. Аймгийн Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2016 оны 12 дугаар сарын 02-ны өдрийн "Аймгийн 2017 оны төсөв батлах тухай" 02 тоот тогтоолоор **599.8** сая төгрөгөөр нэмэгдүүлэн орлогыг **8005.7** сая төгрөгөөр баталсан байна. Үүнийг орлогын нэр төрлөөр авч үзвэл:

- Цалин хөлс, шагнал урамшуулал болон тэдгээртэй адилтгах хөдөлмөр эрхлэлтийн орлогын албан татвар 300.0 сая төгрөгөөр
- Ус, рашааны нөөц ашигласны төлбөрийг 341.0 сая төгрөгөөр,
- Үл хөдлөх хөрөнгийн татварыг 16.0 сая төгрөгөөр
- АТӨЯХ-ийн татварыг 15.0 сая төгрөгөөр
- Ойн нөөц ашигласны төлбөрийг 20.0 сая төгрөгөөр
- Ан амьтны нөөц ашигласны төлбөрийг 1.2 сая төгрөгөөр
- Түгээмэл тархацтай ашигт малтмал ашигласны төлбөрийг 5.6 сая төгрөгөөр
- Бусад орлогыг 7.9 сая төгрөгөөр
- Хүү торгуулийн орлогыг 2.1 сая төгрөгөөр
- Тэмдэгтийн хураамжийн орлогыг 0.2 сая төгрөгөөр тус тус **нэмэгдүүлэн**
- Үйл ажиллагааны орлогыг 26.5 сая төгрөгөөр
- Хог хаягдлын үйлчилгээний хураамжийг 3.5 сая төгрөгөөр ,
- Төсөвт газрын өөрийн орлогыг 78.5 сая төгрөгөөр,
- Бууны албан татварын орлогыг 0.7 сая төгрөгөөр **бууруулан** батласан байна.

2. Сумдын ИТХ оны эцсийн үлдэгдэл, бусад тусламжийн орлого 511.8 сая төгрөгөөр нэмэгдүүлэн, аймгийн нийт орлого **53065.1** сая төгрөгөөр батлагдсан байна.

Тодотголын талаар:

Төсвийн тухай хуулийн 34.2.1 “Дээд шатны төсөвт тодотгол хийсний улмаас тухайн шатны төсөвт тодотгол хийх зайлшгүй шаардлага бий болсон” заалт, 65.1.1 дэх заалтуудын дагуу орон нутгийн төсөвт тодотгол хийх шаардлага болон орон нутгийн төсвийн урьд оны үлдэгдлийг энэ оны зарлагын эх үүсвэр болгон баталж, хэрэгжүүлэх үүднээс 2 удаагийн тодотгол хийгдсэн байна.

Үүнд: Тайлант жилийн эцэст Монгол Улсын 2017 оны Төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах хуулиар УИХ-аас төсөвт тодотгол хийсэн бөгөөд манай аймгийн төсвийн суурь орлогын дүнд өөрчлөлт ороогүй байна. Анх батлагдсанаас тусгай зориулалтын шилжүүлэг 1,319.6 сая төгрөгөөр, 874.0 сая төгрөгөөр нэмэгдэж, орон нутгийн хөгжлийн сангийн орлогын шилжүүлэг 905.1 сая төгрөгөөр буурсан байна.

1. Аймаг, сумын ИТХ-ын тогтоолоор 2017 оны 5 сард нийт орлого, зарлагыг 56,823.5 сая төгрөгөөр баталсан нь анх баталсан төлөвлөгөөнөөс 3,758.4 сая төгрөг буюу 107.1 хувиар өсгөсөн байна.
2. Аймаг, сумын ИТХ-ын тогтоолоор 2017 оны 12 сард нийт орлого, зарлагыг 58,984.6 сая төгрөгөөр тодотгосон нь анх баталсан төлөвлөгөөнөөс 5,919.5 сая төгрөг буюу 111.1 хувиар өсгөсөн байна.

Аймгийн төсвийн орлогын төлөвлөлт, тодотголын судалгаа

/сая төгрөгөөр/

Үзүүлэлт	Сангийн ямны хянасан дүн	2017 он		
		Анх батлагдсан	Тодотгол-1	Тодотгол-2
Б	1	2	3	4
ИТХ-ын шийдвэрийн огноо, дугаар	16.11.10	16.12.02 №2	17.05.05 №2	17.12.01 №01
ОРОН НУТГИЙН ТӨСВИЙН НИЙТ ОРЛОГО				
НИЙТ ОРЛОГО БА ТУСЛАМЖИЙН ДҮН	51,823.5	53,065.1	56,823.5	58,984.6
УРСГАЛ ОРЛОГО	7,405.9	7,905.7	8,398.9	9,119.3
Татварын орлого	6,746.0	7,414.2	7,676.4	8,084.9
Татварын бус орлого	559.9	491.5	722.5	1,034.4
ХӨРӨНГИЙН ОРЛОГО	100.0	100.0	100.0	100.0
ТУСЛАМЖИЙН ОРЛОГО	44,417.6	45,059.4	48,324.6	49,765.3
ОН-ийн хөгжлийн нэгдсэн сангаас шилжүүлсэн орлого	2,900.5	2,900.5	1,995.4	1,995.4
Улсын төсвөөс орон нутгийн төсөвт олгох санхүүгийн дэмжлэг	8,437.1	8,437.1	8,435.7	9,311.1
Тусгай зориулалтын шилжүүлгийн орлого	32,987.8	32,987.8	33,471.3	34,307.4
ТЗШ-ээр санхүүжих байгууллагын өөрийн орлого	92.2	92.2	92.2	92.2
ОНХС-ийн хандивын орлого				54.0
Зээлийн эргэн төлөлтөөс		520.9	2,851.8	2,216.7
Урьд оны үлдэгдлээс		120.9	1,478.1	1,788.5

Үүнээс аймгийн ИТХ 2017 оны орон нутгийн төсвийн орлогод 2 удаа тодотгол хийж, нийт 1,213.6 сая төгрөгөөр нэмэгдүүлсэн байна. Үүнийг хүснэгтээр харуулбал:

2017 оны төсвийн орлого төлөвлөлт

/сая.төг/

Үзүүлэлт	Анх батлагдсан			Тодотгосон			Анх батлагдсан болон тодотгосон тогтоолын зөрүү
	Сангийн яамны хянасан	Аймгийн ИТХ-ын тогтоол /2016 оны 12.02-ны 02 тоот/	Зөрүү	Сангийн яамны хянасан	Аймгийн ИТХ-ын тогтоол /2017 оны 12.01-ний 01 тоот/	Зөрүү	
НИЙТ ОРЛОГО	7405.9	8005.7	599.8	7405.9	9219.3	1813.4	1213.6
УРСГАЛ ОРЛОГО	7305.9	7905.7	599.8	7305.9	9119.3	1813.4	1213.6
Татварын орлого	6745.9	7414.2	668.3	6745.9	8084.9	1339.0	670.7
Орлогын албан татвар			0.0			0.0	0.0
Хувь хүний орлогын албан татвар	4778.4	5051.9	273.5	4778.4	5402.1	623.7	350.2
Цалин, хөлс, шагнал, урамшуулал болон тэдгээртэй адилтгах хөдөлмөр эрхлэлтийн орлогын	5157.3	5457.3	300.0	5157.3	5610.1	452.8	152.8
Үйл ажиллагааны орлогын	430.5	404.0	-26.5	430.5	570.2	139.7	166.2
Хөрөнгийн орлогын							0.0
Хөрөнгө борлуулсны орлогын	22	22		22	22		0.0
Урлагийн тоглолт, спортын тэмцээний шагнал, наадмын бай шагнал	14	14		14	14		0.0
Бусад орлого							0.0
Хувь хүний орлогын албан татварын буцаан олголт	-845.4	-845.4		-845.4	-814.2	31.2	31.2
Өмчийн татвар	328	343.3	15.3	328	362.1	34.1	18.8
Үл хөдлөх хөрөнгийн татвар	270	286	16.0	270	306	36.0	20.0
Бууны албан татвар	58	57.3	-0.7	58	56.1	-1.9	-1.2
Дотоодын бараа, үйлчилгээний албан татвар	265	280	15.0	265	299.2	34.2	19.2
Тусгай зориулалтын орлого							
Автотээврийн болон өөрөө явагч хэрэгслийн албан татвар	265	280	15.0	265	299.2	34.2	19.2
Бусад татвар /төлбөр хураамж/	1374.5	1739	364.5	1374.5	2021.5	647	282.5
Улсын тэмдэгтийн хураамж	170	170.2	0.2	170	171.9	1.9	1.7
Газрын төлбөр	216	216		216	273.3	57.3	57.3
Газрын төлбөр	132	132		132	132		
Дуудлага худалдаа сонгон шалгаруулалт	84	84		84	141.3	57.3	57.3
Байгалийн нөөц ашигласны төлбөр	730.7	1092.9	362.2	730.7	1321.8	591.1	228.9
Ойн нөөц ашигласны төлбөр	197.2	217.2	20.0	197.2	225.1	27.9	7.9
Ан амьтны нөөц ашигласны төлбөр	157.5	158.7	1.2	157.5	310.9	153.4	152.2
Ус, рашааны нөөц ашигласны төлбөр	376	717	341.0	376	737.6	361.6	20.6
Байгалийн ургамалын нөөц ашигласны төлбөр					48.2	48.2	48.2
Түгээмэл тархацтай ашигт малтмал ашигласны төлбөр	38.3	43.9	5.6	38.3	33.2	-5.1	-10.7
Бусад татвар хураамж							
Хог хаягдлын үйлчилгээний хураамж	219.5	216	-3.5	219.5	221.3	1.8	5.3
Татварын бус орлого	560	491.5	-68.5	560	1034.4	474.4	542.9
Төсөвт байгууллагын өөрийн орлого	120	41.5	-78.5	120	103.5	-16.5	62.0
Хүү, торгуулийн орлого	350	352.1	2.1	350	538.2	188.2	186.1
Бусад орлого	90	97.9	7.9	90	392.7	302.7	294.8
ХӨРӨНГИЙН ОРЛОГО	100	100		100	100		
Хөрөнгө борлуулсны орлого	100	100		100	100		

Ингэснээр орон нутгийн төсвийн орлого УИХ-ын баталсан суурь орлогоос **1,813.4** сая төгрөг, анх ИТХ-аас баталсан орлогын хэмжээнээс **1,213.6** сая төгрөгөөр нэмэгдсэн байна.

❖ Сангийн яамнаас хянасан **7,405.9** сая төгрөгийн орон нутгийн төсвийг сүүлийн тодотголоор баталсан төлөвлөгөөтэй харьцуулахад :

- Цалин хөлс, шагнал урамшуулал болон тэдгээртэй адилтгах хөдөлмөр эрхлэлтийн орлогын албан татвар 452.8 сая төгрөгөөр
- ус, рашааны нөөц ашигласны төлбөрийг 361.6 сая төгрөгөөр
- ан амьтны нөөц ашигласны төлбөрийг 153.4 сая төгрөгөөр
- үйл ажиллагааны орлогыг 139.7 сая төгрөгөөр
- үл хөдлөх хөрөнгийн татварыг 36.0 сая төгрөгөөр
- байгалийн ургамлын нөөц ашигласны төлбөр 48.2 сая төгрөгөөр
- хүү торгуулийн орлогыг 188.2 сая төгрөгөөр
- бусад орлогыг 302.7 сая төгрөгөөр
- ойн нөөц ашигласны төлбөрийг 27.9 сая төгрөгөөр
- АТӨЯХ-ийн татварыг 34.2 сая төгрөгөөр
- газрын дуудлага худалдааны орлогыг 57.3 сая төгрөгөөр
- хог хаягдлын үйлчилгээний хураамжийг 1.8 сая төгрөгөөр ,
- тэмдэгтийн хураамжийн орлогыг 1.9 сая төгрөгөөр тус тус **нэмэгдүүлэн,**
- түгээмэл тархацтай ашигт малтмал ашигласны төлбөрийг 5.6 сая төгрөгөөр
- төсөвт газрын өөрийн орлогыг 16.5 сая төгрөгөөр,
- бууны албан татварын орлогыг 1.9 сая төгрөгөөр **бууруулан,**
- татварын буцаан олголтыг 814.2 сая төгрөгөөр тодотгон, **нийт дүнгээр 1,883.4 сая төгрөгөөр нэмэгдэж, орлогын төлөвлөгөө 9,219.3 сая төгрөг болсон байна.**

❖ Аймаг, сумдын ИТХ төсвийн нийт орлогыг **9,219.3** сая төгрөг, тусгай зориулалтын шилжүүлгийн байгууллагын өөрийн орлогыг **92.2** сая төгрөг, ОНХС-ийн хандивын орлогыг **54.0** сая төгрөг, улсын төсвөөс орон нутагт олгох санхүүгийн дэмжлэг **9,311.1** сая төгрөг, орон нутгийн хөгжлийн нэгдсэн сангийн орлогын шилжүүлэг **1,995.4** сая төгрөг, тусгай зориулалтын шилжүүлгийн санхүүжилт **34,307.4** сая төгрөг, зээлийн эргэн төлөлт **2,216.7** сая төгрөг, өмнөх оны үлдэгдлээс санхүүжигдэх дүн **1,788.5** сая төгрөг, нийт **58,984.6** сая төгрөгөөр батласан.

Мөн төсвийн тодотголоор 2017 оны жилийн эцсийн дансны үлдэгдлийг Төсвийн тухай хуулийн 46.1-д заасны дагуу урсгал зардлын эх үүсвэрт тооцож, төрийн сангийн үлдэгдлийг сумын урсгал зардал болон орон нутгийн хөгжлийн сангийн эх үүсвэр болгон зарцуулах эрхийг сумдад олгосон байна.

2. Зарлага төлөвлөлтийн талаар:

Аймгийн төсвийн нийт зарлага 2017 оны жилийн эцсийн байдлаар **58,984.6** сая төгрөгөөр төлөвлөгдсөнөөс **56,885.1** сая төгрөгийн буюу **96.4** хувийн гүйцэтгэлтэй байна. Үүнээс орон нутгийн төсвийн нийт зарлага **24,585.0** сая төгрөгөөр төлөвлөгдсөнөөс **22,585.7** сая төгрөгийн буюу **91.9** хувийн, тусгай зориулалтын шилжүүлгийн зарлага **34,399.6** сая төгрөгөөр төлөвлөгдсөнөөс **34,299.3** сая төгрөгийн буюу **99.7** хувийн гүйцэтгэлтэй байна.

Мөн орон нутгийн төсвийн суурь орлого зарлагын төлөвлөлт дараах байдалтай байна.

Орон нутгийн төсвийн төлөвлөлт

/сая.төг/

Үзүүлэлт	Сангийн яамны хянасан дүн	2017 он		
		Анх батлагдсан	Тодотгол-1	Тодотгол-2
Б	1	2	3	4
ИТХ-ын шийдвэрийн огноо, дугаар	16.11.10	16.12.02 №2	17.05.05 №2	17.12.01 №01
НИЙТ ЗАРЛАГА БА ЦЭВЭР ЗЭЭЛИЙН ДҮН	51823.5	53065.1	56823.5	58984.6
УРСГАЛ ЗАРДАЛ	48922.0	49339.1	50931.7	53106.4
БАРАА, АЖИЛ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ЗАРДАЛ ХҮҮ	38889.8	39385.2	40801.5	41430.1
ТАТААС	120.9	132.3	173.8	233.6
УРСГАЛ ШИЛЖҮҮЛЭГ	9912.3	9821.6	9956.4	11442.7
ХӨРӨНГИЙН ЗАРДАЛ	2900.5	2764.6	3040.0	3292.8
ЭРГЭЖ ТӨЛӨГДӨХ ТӨЛБӨРИЙГ ХАССАН ЦЭВЭР ЗЭЭЛ		961.4	2851.8	2585.4
УРСГАЛ ТЭНЦЭЛ	-41617.1	-41433.4	-42532.8	-43987.1

Нийт зарлага ба цэвэр зээлийн дүнг 58,984.6 сая төгрөгөөр тодотгон баталсан нь Сангийн яамны хянасан зардлын дүнгээс 7,291.1 сая төгрөгөөр өссөн байна. Үүнд: Бараа, ажил үйлчилгээний зардал 2,670.3 сая төгрөгөөр, татаас 112.7 сая төгрөг, урсгал шилжүүлэг 1.530.4 сая төгрөг, хөрөнгийн зардал 392.4 сая төгрөг, эргэж төлөгдөх төлбөрийг хассан цэвэр зээл 2,585.4 сая төгрөгөөр тус тус нэмэгдсэн байна.

Орон нутгийн төсвийн зарлагыг Засгийн газрын 2012 оны "Орон нутгийн төсвийн аргачлал батлах тухай" 30-р тогтоолын дагуу аймаг, сум, багийн удирдлагыг хэрэгжүүлэхтэй холбоотой **цалин хөлсний зардлыг** орон тооны жишигт үндэслэн Засгийн газраас баталсан төрийн албан хаагчийн цалин, нэмэгдлийн жишигээр, **тогтмол зардлыг** тухайн нутаг дэвсгэрт мөрдөгдөж байгаа үнэ тарифийн жишигээр, **хувьсах шинжтэй урсгал зардлыг** хүн амын тоо, нутаг дэвсгэрийн хэмжээ, алслалт зэрэг үзүүлэлтийг зардлын нөлөөлийн хувийн жинд харгалзуулан тооцож төлөвлөсөн байна.

Сумдын ЗДТГ-ын хувьсах зардлын төлөвлөлтийг авч үзвэл дараах байдалтай байна.

2.1 Сумдын ЗДТГ-ын төсөвт тусгагдсан хувьсах зардлын төлөвлөлт

СУМДЫН НЭР	Хувьсах зардал тооцох итгэлцүүр						Сумын ЗДТГ			
	2015 оны жилийн эцсийн хүн ам	Нийт хүн амд эзлэх хувь	Газар нутгийн хэмжээ м2	Нийт газар нутагт эзлэх хувь	Чингис хотоос сумдын төв хүртэлх зай км	Алслалтын коэффициент	Хүн амаас	Газар нутгаас	Алслалтаас	Төсөвт тусгагдсан хувьсах зардал
НИЙТ ДҮН	69192	1	76453	1	2444	1	108254	54127	54127	216508
1 Галшар	2112	0.0305	6676	0.08732	134	0.05483	3304.3	4726.5	2967.7	10998.5
2 Баянхутаг	2158	0.0312	6029	0.07886	22	0.00900	3376.3	4268.4	487.2	8131.9
3 Баянмөнх	1627	0.0235	2554	0.03341	100	0.04092	2545.5	1808.2	2214.7	6568.4
4 Дархан	1839	0.0266	4311	0.05639	145	0.05933	2877.2	3052.1	3211.3	9140.6
5 Дэлгэрхаан	1837	0.0265	2627	0.03436	125	0.05115	2874.1	1859.9	2768.4	7502.3

6	Жаргалтхаан	2092	0.0302	2751	0.03598	100	0.04092	3273.0	1947.6	2214.7	7435.4
7	Цэнхэрмандал	1848	0.0267	3177	0.04155	145	0.05933	2891.3	2249.2	3211.3	8351.8
8	Өмнөдэлгэр	4594	0.0664	9799	0.12817	120	0.04910	7187.5	6937.5	2657.6	16782.6
9	Батширээт	2248	0.0325	7018	0.09179	196	0.08020	3517.1	4968.6	4340.8	12826.5
10	Биндэр	3976	0.0575	5366	0.07019	184	0.07529	6220.6	3799.0	4075.0	14094.7
11	Баян-Адрага	2418	0.0349	3021	0.03951	161	0.06588	3783.1	2138.8	3565.6	9487.5
12	Дадал	2821	0.0408	4727	0.06183	270	0.11047	4413.6	3346.6	5979.7	13739.9
13	Норовлин	2341	0.0338	5334	0.06977	200	0.08183	3662.6	3776.4	4429.4	11868.3
14	Батноров	3062	0.0443	4943	0.06465	105	0.04296	4790.6	3499.5	2325.4	10615.6
15	Баян-Овоо	1657	0.0239	3381	0.04422	135	0.05524	2592.5	2393.7	2989.8	7976.0
16	Мөрөн	1833	0.0265	2196	0.02872	27	0.01105	2867.8	1554.7	598.0	5020.5
17	Хэрлэн	19802	0.2862	2374	0.03105	0	0.00000	30981.1	1680.7	0.0	32361.9
18	Борөндөр	8576	0.1239	144	0.00188	200	0.08183	13417.5	101.9	4429.4	17698.9
19	Бэрх	2351	0.0340	25	0.00033	75	0.03069	3678.2	17.7	1661.0	5907.0

Үүнээс харахад төсвийн зарлагыг хуваарилахдаа хувьсах зардлыг итгэлцүүрээр тооцож хуваарилсан нь Засгийн Газрын 2012 оны 30 дугаар тогтоолоор баталсан орон нутгийн төсвийн аргачлалтай нийцэж байна.

2.2 Хөрөнгө оруулалт буюу орон нутгийн хөгжлийн сангийн төлөвлөлтийн талаар:

Орон нутгийн Хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжүүлэх төсөл арга хэмжээнд 706.4 сая төгрөгийн автомашин шинээр худалдан авах, тоног төхөөрөмж худалдан авах, засварын ажил, зураг төсвийн үнэ зэрэг 21 төрлийн арга хэмжээг төлөвлөн баталсан байна.

Орон нутгийн хөгжлийн нэгдсэн сангаас аймгийн ОНХС-д олгох орлогын шилжүүлгийг Сангийн яам 1,995.4 сая төгрөгөөр хянаж, орон нутгийн төсвийн нийт орлого, болон суурь орлогын зөрүүгээр 130.0 сая төгрөг төгрөг, хандив, тусламж, бусад эх үүсвэрээс 54.0 сая төгрөг, оны эхний үлдэгдлээс 723.0 сая төгрөг, нийт 2,902.4 сая төгрөгийн орлогыг ОНХСанд төвлөрүүлэхээр төлөвлөгдсөн байна.

Хүснэгтээр харуулбал:

Хэнтий аймгийн ОНХС-ийн эх үүсвэрийн нэр төрөл, хэмжээ	сая.төг
Орон нутгийн хөгжлийн нэгдсэн сангаас	1,995.4
Орон нутгийн орлого болон суурь орлогын зөрүү	130.0
Орон нутгийн хөгжлийг дэмжих зорилгоор авч буй албан ёсны хандив, тусламж	54.0
Оны эхний үлдэгдлээс	723.0
Нийт ОНХС-ийн эх үүсвэр	2,902.4

Орон нутгийн хөгжлийн нэгдсэн сангаас олгох орлогын шилжүүлгийг Төсвийн аргачлал батлах тухай Монгол Улсын Засгийн газрын 2012 оны 30 дугаар тогтоолын "Орон нутгийн хөгжлийн нэгдсэн сан болон орон нутгийн хөгжлийн сангаас олгох шилжүүлэг тооцох аргачлал"-ын дагуу орлогын шилжүүлэгийн 70 хувь буюу 716.9 сая төгрөгийг аймгийн орон нутгийн хөгжлийн санд, сумдын орон нутгийн хөгжлийн санд 30 хувь буюу 307.2 сая төгрөгийг уг журманд заасан итгэлцүүр, үзүүлэлтийг харгалзан тооцож хуваарилсан байна.

Орон нутгийн хөгжлийн нэгдсэн сангаас аймгийн ОНХС-д хуваарилагдсан дүнгээс сумын

ОНХС-д хуваарилах зарчмыг Сангийн яамнаас ирүүлсэн “ 1.ОНХС-аас санхүүжих суурь зардлыг батлагдсан дүнгээр тухайн зардал ногдох сумын ОНХС-д мөн Тогтвортой амьжиргаа төслөөс урамшуулал авах сумын ОНХС-д хавсралтад заасан дүнг шууд хуваарилна. 2.Нийт хуваарилагдсан дүнгээс суурь зардал болон урамшууллын дүнг хасаж үлдсэн хэсгийг бүх сумдын хүн амын тоо, алслалт, нутаг давсгэрийн хэмжээнээс хамааруулан хуваарилна “ гэсэн зөвлөмжийн дагуу хуваарилсан байна.

Хэнтий аймгийн ОНХС-ийн орлогын шилжүүлгийн хуваарилалт		сая.төг
Орон нутгийн хөгжлийн нэгдсэн сангаас		1995.4
Аймгийн төсвийн урсгал зардалд хуваарилагдсан хэсэг		-601.1
Урамшуулалаар хуваарилах дүн		-370.2
Итгэлцүүрээр хуваарилагдах дүн		1024.1
Үүнээс: Сумдад 30 хувь		307.2
Аймгийн ОНХС-д 70 хувь		716.9

Хүн амын тоо-40%, Хүн амын нягтрал, алслалт, нутаг дэвсгэрийн хэмжээ-30%, Орон нутгийн татварын идэвхи санаачлага-30%-иар харгалзан сумдын ОНХС-ийн хөрөнгийн хуваарилалтыг хүснэгтээр харуулбал:

СУМДЫН НЭРС	1. Хүн амын тоо		2. Алслалт		3. Нутаг дэвсгэр		Итгэлцүүрт үндэслэсэн хуваарилалтын дүн	Урамшуулал	Нийт
	Хүн амын тоо	Хүн амын тооноос хамааруулан олгох дүн	Алслалтын индекс /2011/	Алслалтаас хамаарсан	Газар нутаг	Газар нутгаас хамаарсан			
Галшар	2112	3.6	134	5.2	667.6	7.7	16.5	36.3	52.7
Баянхутаг	2158	3.7	22	0.9	602.9	6.9	11.4		11.4
Баянмөнх	1627	2.8	100	3.9	255.4	2.9	9.6		9.6
Дархан	1839	3.1	145	5.7	431.1	4.9	13.7	31.3	45.0
Дэлгэрхаан	2339	4.0	125	4.9	398.6	4.6	13.4		13.4
Жаргалтхаан	2092	3.6	100	3.9	275.2	3.2	10.6	27.0	37.6
Цэнхэрмандал	1848	3.1	145	5.7	317.7	3.6	12.4	28.5	40.9
Өмнөдэлгэр	5521	9.4	120	4.7	1087.7	12.5	26.5		26.5
Батширээт	2248	3.8	196	7.6	701.8	8.1	19.5	39.4	58.9
Биндэр	3976	6.8	184	7.2	536.6	6.2	20.1	37.8	57.9
Баян-Адрага	2418	4.1	161	6.3	302.1	3.5	13.9	30.9	44.7
Дадал	2821	4.8	270	10.5	472.7	5.4	20.7		20.7
Норовлин	2341	4.0	200	7.8	533.4	6.1	17.9		17.9
Батноров	5413	9.2	105	4.1	496.8	5.7	19.0	39.3	58.3
Баян-Овоо	1657	2.8	135	5.3	338.1	3.9	12.0	31.1	43.0
Бор-Өндөр	8576	14.6	195	7.6	14.4	0.2	22.3	45.5	67.8
Мөрөн	1833	3.1	27	1.1	219.6	2.5	6.7	23.4	30.1

Хэрлэн	21520	36.6	0	0.0	380.9	4.4	40.9		40.9
НИЙТ ДҮН	72339	122.9	2364	92.2	8032.6	92.2	307.2	370.2	677.4

Аймаг, сумын ОНХС-ийн төлөвлөлтийг Монгол Улсын Засгийн газрын 2012 оны 30 дугаар тогтоолоор баталсан аргачлалын дагуу хүн амын тоо, нутаг дэвсгэрийн хэмжээ, алслалт, татварын идэвхи санаачлага гэсэн үзүүлэлтүүдийг харгалзан тооцож хуваарилан батлуулжээ.

ХОЁР. 2017 ОНЫ ОРОН НУТГИЙН ТӨСВИЙН ОРЛОГЫН ГҮЙЦЭТГЭЛ

1. Татварын орлого 8,084.9 сая төгрөг, татварын бус орлого 1,034.4 сая төгрөг, хөрөнгө худалдсаны орлого 100.0 сая төгрөг нийт 9,219.3 сая төгрөгийн төлөвлөгөө батлагдсан.

2017 оны орон нутгийн төсвийн орлогод төвлөрүүлэх тодотгосон орлогыг орлогын 20 нэр төрлөөр 9,219.3 сая төгрөгөөр баталснаас, гүйцэтгэлээр 11,738.9 сая төгрөгийн орлого төвлөрч орлогын гүйцэтгэл 127.33 % буюу 2,519.6 сая төгрөгөөр давуулан биелүүлжээ.

2017 оны Орон нутгийн төсвийн орлогын гүйцэтгэл

/сая төгрөг /

Орлогын төрөл	2017 онд			
	Төлөвлөгөө	Гүйцэтгэл	Давсан+/, тасарсан/-	Биелэлтийн хувь
Орон нутгийн орлого	9219.30	11738.90	2519.60	127.33
Татварын орлого	8084.90	10229.20	2144.30	126.52
Татварын бус орлого	1034.40	1411.80	377.40	136.48
Хөрөнгийн орлого	100.00	97.90	-2.10	97.90

2016 оны орон нутгийн нийт орлогыг 2017 оны орлоготой харьцуулвал :

/сая төгрөг /

Үзүүлэлтийн нэр	ОРЛОГО							
	2016 он				2017 он			
	Төлөвлөгөө	Гүйцэтгэл	Хувь	Зөрүү	Төлөвлөгөө	Гүйцэтгэл	Хувь	Зөрүү
А	1	2	3=2/1	4=2-1	5	6	7=6/5	8=6-5
Орон нутгийн төсвийн орлого	8,671.6	9,077.4	104.7	405.8	9,219.3	11,738.9	127.3	2,519.6
Санхүүгийн дэмжлэг	9,905.9	9,905.9	100.0	0.0	9,311.2	9,311.2	100.0	0.0
ДҮН	18,577.5	18,983.3	102.2	405.8	18,530.5	21,050.1	113.6	2,519.6

2017 оны Орон нутгийн нийт орлогыг өмнөх оны орлоготой харьцуулахад орон нутгийн төсвийн орлого 2,661.5 сая төгрөгөөр өссөн, улсын төсвөөс авах санхүүгийн дэмжлэг 594.7 сая төгрөгөөр буурсан байна.

Орлогын нийт өсөлт 100 % орон нутгийн төсвийн орлогын өсөлт байна. Харин улсын төсвөөс авсан санхүүгийн дэмжлэгийн тухайд өмнөх оныхоос 594.7 сая төгрөгөөр буурсан байна.

Орон нутгийн төсвийн орлогын төлөвлөгөөний биелэлтийг харуулбал:

Үзүүлэлтийн нэр	Төлөвлөгөө	Гүйцэтгэл	/мянган төгрөгөөр/	
			Зөрүү	Хувь
НИЙТ ОРЛОГО	9,219332.60	11,738967.80	2,519635.20	127.33
УРСГАЛ ОРЛОГО	9,119332.60	11,641039.79	2,521707.19	127.65
ТАТВАРЫН ОРЛОГО	8,084,924.70	10,229,215.70	2,144,291.00	126.52
Орлогын албан татвар	5,402,034.50	6,739,800.27	1,337,765.77	124.76
Хүн амын орлогын албан татвар	5,402,034.50	6,739,800.27	1,337,765.77	124.76
Цалин хөлс түүнтэй адилтгах орлого	5,610,099.90	6,393,475.33	783,375.43	113.96
Буцаан олголт	(814,194.00)	(814,193.69)	0.31	100.00
Үйл ажиллагааны орлого	570,128.60	1,086,923.52	516,794.92	190.65
Хөрөнгө борлуулсаны орлогын	22,000.00	59,511.28	37,511.28	270.51
Шинжлэх ухаан утга зохиол урлагын бүтээл	14,000.00	14,083.83	83.83	100.60
Орлогыг тодорхойлох боломжгүй иргэний орлого / патент/	-	-	-	0.00
Өмчийн татвар	362,110.00	391,606.81	29,496.81	108.15
Үл хөдлөх хөрөнгийн татвар	306,000.00	346,296.51	40,296.51	113.17
Бууны албан татвар	56,110.00	45,310.30	(10,799.70)	80.75
Дотоодын бараа ажил үйлчилгээний татвар	299,200.00	349,283.18	50,083.18	116.74
Авто тээврийн болон өөрөө явагч хэрэгслийн	299,200.00	349,283.18	50,083.18	116.74
Бусад татвар /төлбөр хураамж/	2,021,580.20	2,748,525.44	726,945.24	135.96
Улсын тэмдэгтийн хураамж	171,850.00	203,758.78	31,908.78	118.57
Газрын төлбөр	273,300.00	425,732.60	152,432.60	155.77
Газрын төлбөр	132,000.00	185,133.91	53,133.91	140.25
Газрын дуудлага худалдаа сонгон шалгаруулалт	141,300.00	240,598.69	99,298.69	170.28
Түгээмэл тархацтай ашигт малтмал ашигласны төлбөр	33,200.00	37,757.23	4,557.23	113.73
Хог хаягдлын үйлчилгээний хураамж	221,300.00	184,635.89	(36,664.11)	83.43
Байгалийн нөөц ашигласны төлбөр	1,321,930.20	1,896,640.95	574,710.75	143.48
Рашаан, ус ашигласны төлбөр	735,640.00	754,719.28	19,079.28	102.59
Ойгоос мод, түлээ бэлтгэж ашигласны төлбөр	225,160.30	203,764.91	(21,395.40)	90.50
Агнуурын нөөц ашигласны төлбөр	310,980.70	495,431.76	184,451.06	159.31
Ашигт малтмалаас бусад баялаг ашиглах эрхийн	50,149.20	442,725.00	392,575.80	882.82
ТАТВАРЫН БУС ОРЛОГО	1,034407.90	1,411824.09	377416.19	136.49
Төсөвт байгууллагын өөрийн орлого	103500.00	162200.00	58700.00	156.71
Хүү, торгуулийн орлого	538,217.00	663,599.51	125,382.51	123.30
Бусад орлого	392,690.90	586,024.58	193,333.68	149.23
Хөрөнгө худалдсаны орлого	100,000.00	97,928.01	(2,071.99)	97.93

Орон нутгийн төсвийн орлогын 87.14 хувь буюу 10,229.2 сая төгрөг татварын орлогоос, 12.03 хувь буюу 1,411.8 сая төгрөг татварын бус орлогоос, 0.83 хувь буюу 97.9 сая төгрөг хөрөнгийн орлогоос тус тус бүрджээ. Орон нутгийн төсвийн орлогын тайлангаас үзэхэд батлагдсан орлогын төлөвлөгөө нийт дүнгээрээ 2519.6 сая төгрөгөөр давж биелэгдсэн хэдий ч орлогын нэр төрлөөр үзвэл жигд ханган биелүүлээгүй байна.

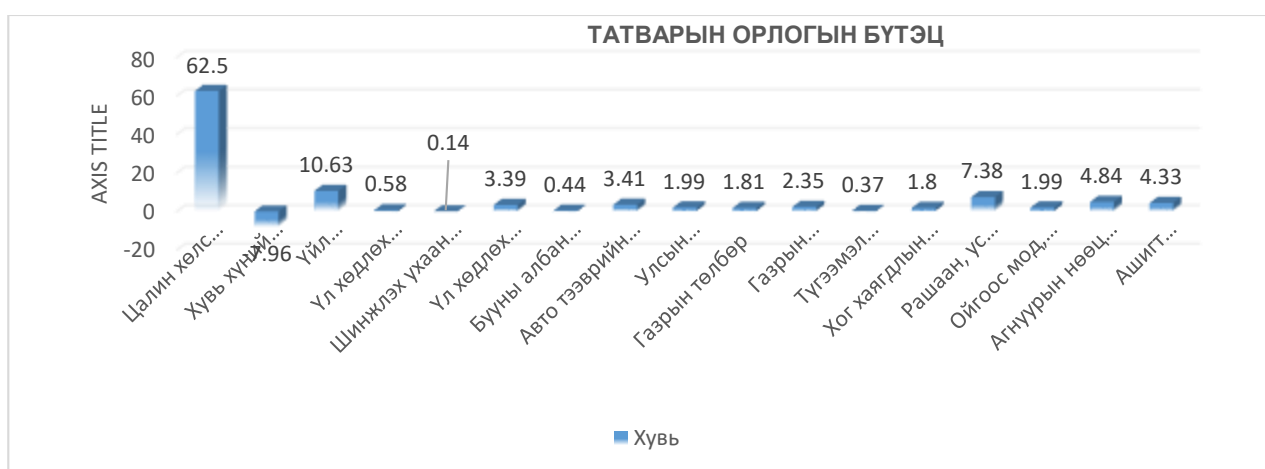
2017 онд батлагдсан төлөвлөгөөнөөс татварын орлого 2,144.3 сая төгрөг буюу 126.52 хувь, татварын бус орлого 136.49 хувь буюу 377.4 сая төгрөгөөр тус тус давж биелэн, хөрөнгө худалдсаны орлого 97.93 хувь буюу 2.1 сая төгрөгөөр тасарсан байна.

Үүнд 16 нэр төрлийн орлого **2,590.5 сая төгрөгөөр** давж биелсэн бол, 4 нэр төрлийн орлого **70.9 сая төгрөгөөр** тасарсан дүнтэй байна. Орлогын төлөвлөгөөнөөс давсан болон тасарсан орлогуудыг нэр төрлөөр авч үзвэл дараах байдалтай байна.

2. ТАТВАРЫН ОРЛОГО

Татварын орлогоор нь 2017 онд аймгийн төсөвт **8,084.9** сая төгрөг төвлөрүүлэхээс **10,229.2** сая төгрөг төвлөрүүлж, төлөвлөгөөг **2,144.3 сая төгрөгөөр давуулан** биелүүлжээ.

Татварын орлогыг нэр төрлөөр нь графикаар харуулбал

Графикаас харахад татварын орлогын ихэнх буюу 62.5 хувийг цалин хөлс түүнтэй адилтгах орлогын татвар эзэлж байна.

3. ТАТВАРЫН БУС БОЛОН ХӨРӨНГИЙН ОРЛОГО

Татварын бус болон хөрөнгийн орлогоор аймгийн төсөвт 1,134.4 сая төгрөг төвлөрүүлэхээс 1,509.7 сая төгрөг төвлөрүүлж, төлөвлөгөөг 375.3 сая төгрөгөөр давуулжээ.

4. 2017 оны батлагдсан төсвөөс давсан орлогууд

№	Үзүүлэлтийн нэр	Төлөвлөгөө	Гүйцэтгэл	/мян.төгрөгөөр/	
				Зөрүү	Хувь
1	Цалин хөлс түүнтэй адилтгах орлого	5,610,099.9	6,393,475.3	783,375.4	114.0
2	Хувь хүний орлогын албан татварын буцаан олголт	(814,194.0)	(814,193.7)	0.3	100.0
3	Үйл ажиллагааны орлого	570,128.6	1,086,923.5	516,794.9	190.6
4	Үл хөдлөх хөрөнгө борлуулсаны орлого	22,000.0	59,511.3	37,511.3	270.5
5	Шинжлэх ухаан утга зохиол урлагын бүтээл	14,000.0	14,083.8	83.8	100.6
6	Үл хөдлөх хөрөнгийн татвар	306,000.0	346,296.5	40,296.5	113.2
7	Авто тээврийн болон өөрөө явагч хэрэгслийн татвар	299,200.0	349,283.2	50,083.2	116.7
8	Улсын тэмдэгтийн хураамж	171,850.0	203,758.8	31,908.8	118.6
9	Газрын төлбөр	132,000.0	185,133.9	53,133.9	140.3
10	Газрын дуудлага худалдаа сонгон шалгаруулалт	141,300.0	240,598.7	99,298.7	170.3
11	Түгээмэл тархацтай ашигт малтмал ашигласны төлбөр	33,200.0	37,757.2	4,557.2	113.7
12	Рашаан, ус ашигласны төлбөр	735,640.0	754,719.3	19,079.3	102.6
13	Агнуурын нөөц ашигласны төлбөр	310,980.7	495,431.8	184,451.1	159.3
14	Ашигт малтмалаас бусад баялаг ашиглах эрхийн	50,149.2	442,725.0	392,575.8	882.8
15	Төсөвт байгууллагын өөрийн орлого	103500.0	162200.0	58700.0	156.7
16	Хүү, торгуулийн орлого	538,217.0	663,599.5	125,382.5	123.3
17	Бусад орлого	392,690.9	586,024.6	193,333.7	149.2
	ДҮН	8,616762.3	11,207328.7	2,590566.4	

Үйл ажиллагааны орлогын албан татвар 516.8 сая төгрөгөөр давж биелсэн нь иргэдийн банкны хадгаламжийн хүүгийн орлогоос 2017 оноос эхлэн татвар авч эхэлсэнтэй холбоотой бөгөөд тус орлогоор 26.7 сая төгрөг төвлөрсөн нь нөлөөлсөн байна.

БОАЖЯ-наас соёлын зориулалтаар агнах идлэг шонхор шувууны зөвшөөрөл олгогдсоноор 30.6 сая төгрөгийн орлого төвлөрсөнөөр ангийн орлого 184.4 сая төгрөгөөр давж биелсэн. Тухайн онд яамнаас шонхор шувуу агнах зөвшөөрөл олгогдсоны үндсэн дээр төвлөрдөг цаг үеийн шинжтэй нэг удаагийн орлого юм.

Мөн нэг удаагийн шинжтэй самрын орлого 44.3 сая төгрөг төвлөрсөн байна.

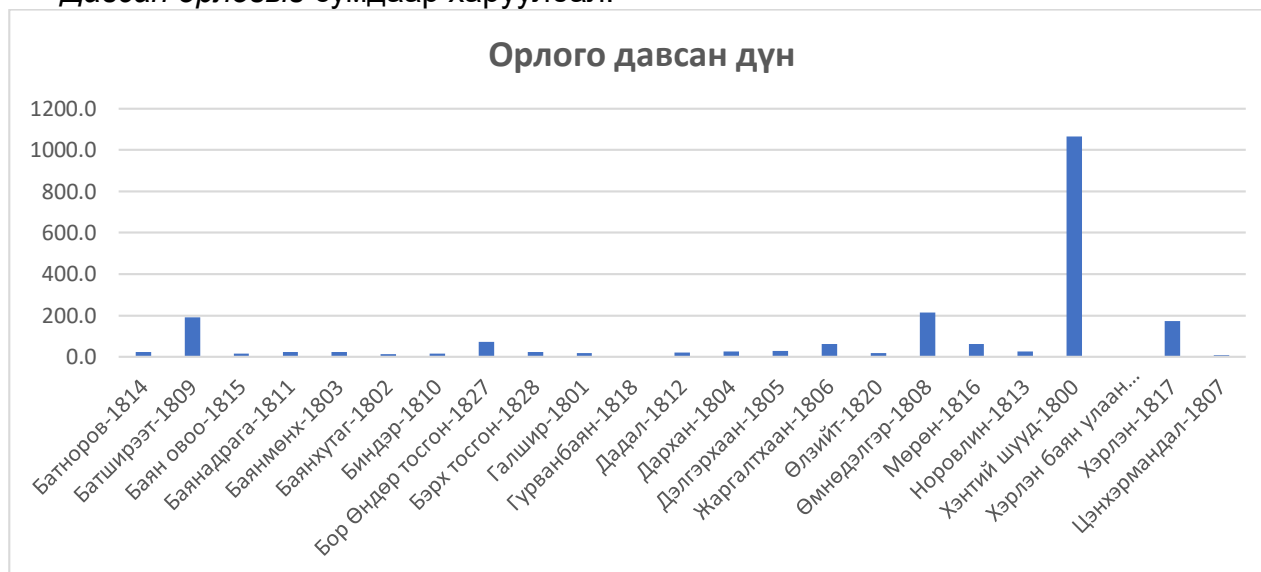
Нэр заагдаагүй орлогод байгалийн ховор ургамал түүх зөвшөөрөл зөвхөн энэ жил анх удаа олгосны дүнд Өмнөдэлгэр сумаас 60.0 сая, Батноров сумаас 26.2 сая, Батширээт сумаас 65.4 сая, Норовлин сумаас 30.0 сая, Баян-Адрага сумаас 90.0 сая төгрөг тус тус төвлөрсөн нь энэ орлого 193.3 сая төгрөгөөр давж биелэхэд нөлөөлсөн байна.

Татварын орлогыг сумдаар харуулбал:

Сумын нэр	Төлөвлөгөө	Гүйцэтгэл	Зөрүү	/сая.төг/	
				Зөрүү	Хувь
Батноров-1814	40.3	65.0	24.7	161.2	
Батширээт-1809	121.3	312.8	191.5	258.0	
Баян овоо-1815	26.9	44.2	17.3	164.1	

Баянадрага-1811	54.5	77.2	22.7	141.7
Баянмөнх-1803	55.0	79.7	24.7	144.9
Баянхутаг-1802	62.2	76.2	14.0	122.6
Биндэр-1810	92.1	108.7	16.6	118.0
Бор Өндөр тосгон-1827	121.5	193.3	71.8	159.1
Бэрх тосгон-1828	26.1	50.7	24.6	194.6
Галшир-1801	48.7	67.7	18.9	138.9
Гурванбаян-1818	11.6	14.3	2.7	123.0
Дадал-1812	71.0	93.5	22.6	131.8
Дархан-1804	25.9	52.5	26.5	202.3
Дэлгэрхаан-1805	58.4	86.8	28.3	148.4
Жаргалтхаан-1806	144.7	208.3	63.5	143.9
Өлзийт-1820	18.3	37.4	19.1	204.0
Өмнөдэлгэр-1808	109.3	323.3	214.0	295.8
Мөрөн-1816	69.8	131.8	62.0	188.7
Норовлин-1813	49.0	75.1	26.0	153.1
Хэнтий шүүд-1800	6504.4	7570.1	1065.7	116.4
Хэрлэн баян улаан тосгон-1819	4.7	7.9	3.1	166.4
Хэрлэн-1817	321.8	496.0	174.2	154.2
Цэнхэрмандал-1807	47.3	57.0	9.7	120.5

Давсан орлогыг сумдаар харуулбал:

- -Батноров сум 4 нэр төрлийн орлогыг 24.7 сая төгрөгөөр,
- -Батширээт сум 7 нэр төрлийн орлогыг 191.5 сая төгрөгөөр,
- -Баян-Овоо сум 4 нэр төрлийн орлогыг 17.3 сая төгрөгөөр,
- -Баян-Адрага сум 6 нэр төрлийн орлогыг 22.7 сая төгрөгөөр,
- -Баянмөнх сум 5 нэр төрлийн орлогыг 24.7 сая төгрөгөөр,
- -Баянхутаг сум 1 нэр төрлийн орлогыг 14.0 сая төгрөгөөр,
- -Биндэр сум 3 нэр төрлийн орлогыг 16.6 сая төгрөгөөр,
- -Бор-Өндөр сум 2 нэр төрлийн орлогыг 71.8 сая төгрөгөөр,
- -Бэрх тосгон 4 нэр төрлийн орлогыг 24.6 сая төгрөгөөр,
- -Галшар сум 3 нэр төрлийн орлогыг 18.9 сая төгрөгөөр,
- -Гурванбаян сум 1 нэр төрлийн орлогыг 2.7 сая төгрөгөөр,

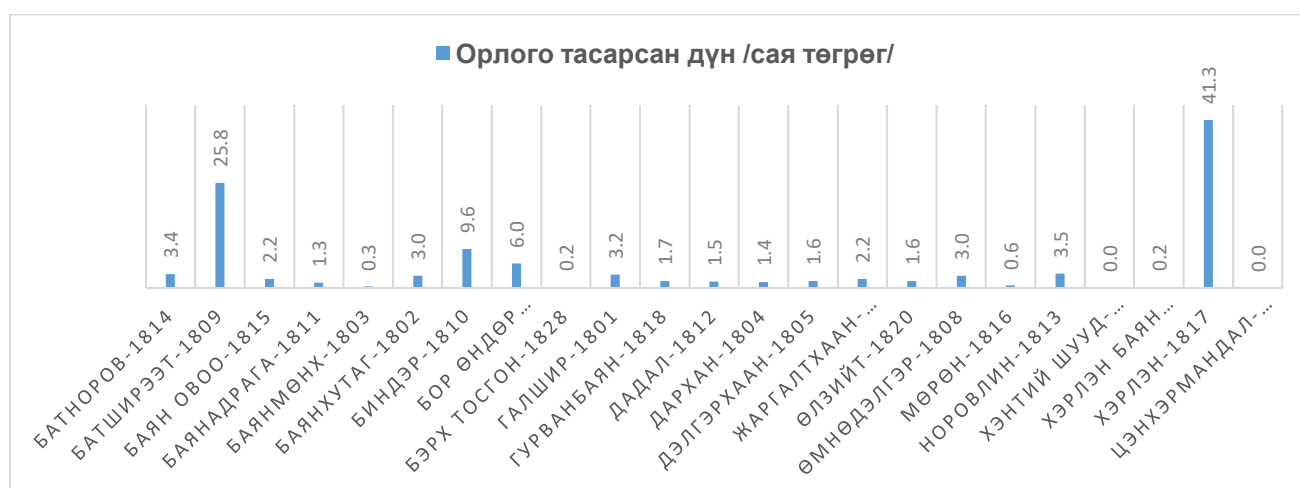
- -Дадал сум 6 нэр төрлийн орлогыг 22.6 сая төгрөгөөр,
- -Дэлгэрхаан сум 5 нэр төрлийн орлогыг 28.3 сая төгрөгөөр,
- -Жаргалтхаан сум 4 нэр төрлийн орлогыг 63.5 сая төгрөгөөр,
- -Өлзийт сум 3 нэр төрлийн орлогыг 19.1 сая төгрөгөөр,
- -Өмнөдэлгэр сум 7 нэр төрлийн орлогыг 214.0 сая төгрөгөөр,
- -Мөрөн сум 5 нэр төрлийн орлогыг 62.0 сая төгрөгөөр,
- -Норовлин сум 6 нэр төрлийн орлогыг 26.0 сая төгрөгөөр,
- -Хэнтий шууд сум 8 нэр төрлийн орлогыг 1065.7 сая төгрөгөөр,
- -Хэрлэнбаянулаан тосгон 4 нэр төрлийн орлогыг 3.1 сая төгрөгөөр,
- -Хэрлэн сум 6 нэр төрлийн орлогыг 174.2 сая төгрөгөөр,
- -Цэнхэрмандал сум 9 нэр төрлийн орлогыг 9.7 сая төгрөгөөр,
- -Дархан сум 4 нэр төрлийн орлогыг 26.5 сая төгрөгөөр,

5. 2017 оны төлөвлөгөөнөөс тасарсан орлогууд

	Үзүүлэлтийн нэр	Төлөвлөгөө	Гүйцэтгэл	Зөрүү	Хувь
1	Бууны албан татвар	56,110.0	45,310.3	(10,799.7)	80.8
2	Хог хаягдлын үйлчилгээний хураамж	221,300.0	184,635.9	(36,664.1)	83.4
3	Ойгоос мод, түлээ бэлтгэж ашигласны төлбөр	225,160.3	203,764.9	(21,395.4)	90.5
4	Хөрөнгө худалдсаны орлого	100,000.0	97,928.0	(2,072.0)	97.9
	ДҮН	602,570.3	531,639.1	(70,931.2)	

Хог хаягдлын үйлчилгээний хураамжийн орлого иргэдээс төлөгдөх хураамжийг сумдын ЗДТГ хариуцан төсөвт бүрэн төвлөрүүлээгүйгээс 36.6 сая төгрөгөөр, ойгоос мод түлээ бэлтгэсний төлбөр Биндэр, Батширээт, Жаргалтхаан, Дэлгэрхаан сумдын ойн мэргэжлийн ангиуд хангалтгүй ажилласнаас 21.4 сая төгрөгөөр тасарсан байна.

Тасарсан орлогыг сумдаар авч үзвэл: Цэнхэрмандал сумаас бусад сумдын 8 нэр төрлийн орлого 113.6 сая төгрөгөөр тасарсан боловч орон нутгийн ТЕЗ-ийн 2017 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлангаар орлогын төлөвлөгөөг 16 нэр төрлийн орлогыг 2,519.6 сая төгрөгөөр давуулж, 4 нэр төрлийн орлогыг 70.9 сая төгрөгөөр тасалсан байна.

- -Батноров сум 3 нэр төрлийн орлогыг 3.4 сая төгрөгөөр,

- -Батширээт сум 2 нэр төрлийн орлогыг 25.8 сая төгрөгөөр,
- -Баян-Овоо сум 3 нэр төрлийн орлогыг 2.2 сая төгрөгөөр,
- -Баян-Адрага сум 2 нэр төрлийн орлогыг 1.3 сая төгрөгөөр,
- -Баянмөнх сум 2 нэр төрлийн орлогыг 0.3 сая төгрөгөөр,
- -Баянхутаг сум 5 нэр төрлийн орлогыг 3.0 сая төгрөгөөр,
- -Биндэр сум 5 нэр төрлийн орлогыг 9.6 сая төгрөгөөр,
- -Бор-Өндөр сум 5 нэр төрлийн орлогыг 6.0 сая төгрөгөөр,
- -Бэрх тосгон 1 нэр төрлийн орлогыг 0.2 сая төгрөгөөр,
- -Галшар сум 4 нэр төрлийн орлогыг 3.2 сая төгрөгөөр,
- -Гурванбаян сум 3 нэр төрлийн орлогыг 1.7 сая төгрөгөөр,
- -Дадал сум 2 нэр төрлийн орлогыг 1.5 сая төгрөгөөр,
- -Дэлгэрхаан сум 4 нэр төрлийн орлогыг 1.6 сая төгрөгөөр,
- -Жаргалтхаан сум 5 нэр төрлийн орлогыг 2.2 сая төгрөгөөр,
- -Өлзийт сум 3 нэр төрлийн орлогыг 1.6 сая төгрөгөөр,
- -Өмнөдэлгэр сум 2 нэр төрлийн орлогыг 3.0 сая төгрөгөөр,
- -Мөрөн сум 2 нэр төрлийн орлогыг 0.6 сая төгрөгөөр,
- -Норовлин сум 4 нэр төрлийн орлогыг 3.5 сая төгрөгөөр,
- -Хэрлэнбаянулаан тосгон 1 нэр төрлийн орлогыг 0.2 сая төгрөгөөр,
- -Хэрлэн сум 2 нэр төрлийн орлогыг 41.3 сая төгрөгөөр,
- -Дархан сум 3 нэр төрлийн орлогыг 1.4 сая төгрөгөөр,

2017 онд улсын төсвөөс санхүүгийн дэмжлэг 9,611.2 сая төгрөг, ОНХС-ийн орлогын шилжүүлгээр 1,995.4 сая төгрөг, тусгай зориулалтын шилжүүлгээр 34,307.4 сая төгрөгийн санхүүжилтийг тус тус хуваарийн дагуу бүрэн авсан.

Хувь хүний орлогын албан татварын буцаан олголтыг 1738 иргэнд 814.2 сая төгрөгийг бүрэн олгосон.

6. Санхүүгийн тайлангийн аудитаар төсвийн орлоготой холбоотой 139.9 сая төгрөгийн зөрчил дутагдал илэрсэн байна. Үүнд:

1. Орон нутгийн төсөвт төвлөрүүлээгүй 134.8 сая төгрөгийг зарцуулсан байна.

- Өндөрхаан хот тохижилтийн газар нь иргэн, аж ахуй нэгж байгууллагуудын хог хаягдлын үйлчилгээний хураамж болон орон нутгийн төсвийн орлогын 132.2 сая төгрөгийг орон нутгийн төсвийн дансанд төвлөрүүлээгүй, өөрийн нэмэлт дансанд авч, зарцуулсан нь Төсвийн тухай хуулийн 23.8-т “Сум дүүргийн төсвийн татварын орлого дараах орлогоос бүрдэнэ”, 23.8.12-ын “Хог хаягдлын үйлчилгээний хураамж”, Хог хаягдлын тухай хуулийн 41.8-ын “Хог хаягдлын үйлчилгээний хураамжийг сум, дүүргийн төсөвт төвлөрүүлнэ” гэсэн заалтыг зөрчиж, санхүүгийн тайлангийн “Үнэн зөв байдал” гэсэн батламж мэдэгдлийг хангахгүй байна.
- ГБХЗХГ тоног төхөөрөмж байршуулсаны 2166,7 мянган төгрөгийн түрээсийн орлогоос суутган тооцож төсөвт төвлөрүүлэх 30% болох 0.7 сая төгрөгийг, аймгийн ЗДТГ 6512.0 мянган төгрөгийн түрээсийн орлого төвлөрсөний 30 хувь болох 1.9 сая төгрөгийг төсөвт төвлөрүүлээгүй зөрчил тус тус илэрсэн нь Төрийн өмчийн бодлого, зохицуулалтын газрын 2016 оны 10 сарын 20-ны 102 тоот “Түрээсийн гэрээний үлгэрчилсэн загвар батлах тухай” тогтоолын 2 дахь заалтыг хэрэгжүүлээгүй, санхүүгийн тайлагналын эрх ба үүрэг гэсэн батламж мэдэгдлийг хангахгүй байна.

2. Төсвийн орлогын төлөвлөгөөг биелүүлж ажиллаагүй 1.4 сая төгрөгийн зөрчил илэрсэн нь Төсвийн тухай хуулийн 41.2.1 “ Хуулийн дагуу улс, орон нутгийн төсөвт оруулах

болон тухайн төсвийн байгууллагын өөрийн үйл ажиллагааны орлогыг бүрэн төвлөрүүлэх” гэсэн заалтыг бүрэн хэрэгжүүлээгүй байна.

- Аймгийн БТСГазар 0.3 сая төгрөгөөр, Бэрх тосгоны Соёлын төв 0.4 сая төгрөгөөр, Өмнөдэлгэр сумын ЗДТГ 0.1 сая төгрөгөөр, Жаргалтхаан сумын ЗДТГ 0.4 сая төгрөгөөр, Хурх тосгоны ЗАА 0.2 сая төгрөгөөр өөрийн орлогын төлөвлөгөөг биелүүлээгүй байна.

3. СХС-ийн зээлийн хүүг зөрүүтэй тооцож, Сум хөгжүүлэх сангийн холбогдох журмыг мөрдөөгүй байна.

- Зээлийн хүүг Батширээт сумын СХС 0.9 сая төгрөгөөр, Баян-Адрага сумын СХС 0.8 сая төгрөгөөр, Биндэр сумын СХС 1.3 сая төгрөгөөр зөрүүтэй тооцсоныг аудитаар санхүүгийн тайланд залруулга хийсэн байна.
- Зээлийн хүүг Батноров сумын СХС 0.6 сая төгрөгөөр зөрүүтэй тооцсон байна.

Төсвийн орлогын төлөвлөгөөг бүрэн биелүүлээгүй, түрээсийн орлогоос төсөвт төвлөрүүлэх орлогыг төсөвт төвлөрүүлээгүй зарцуулсан, орон нутгийн төсвийн орлогыг байгууллагын нэмэлт дансанд төвлөрүүлж зарцуулсан, зээлийн хүүг зөрүүтэй тооцсон зэрэг зөрчлүүд нь холбогдох хууль тогтоомжийг мөрдөж ажиллаагүйтэй холбоотой байна.

ГУРАВ. ЗАРЛАГЫН ГҮЙЦЭТГЭЛИЙН ТАЛААР:

Аймгийн төсвийн нийт зарлага 2017 оны жилийн эцсийн байдлаар 58,984.6 сая төгрөгөөр төлөвлөгдсөнөөс 56,885.1 сая төгрөгийн буюу 96.4 хувийн гүйцэтгэлтэй, 2,099.5 сая төгрөгийг хэмнэж ажилласан байна.

Үүнээс орон нутгийн төсвийн нийт зарлага 24585.0 сая төгрөгөөр төлөвлөгдсөнөөс 22585.7 сая төгрөгийг зарцуулж, 80.6 сая төгрөгийг орон нутгийн ерөнхий орлогын дансанд буцаан төвлөрүүлсэн байна.

Сум хөгжүүлэх сан, ЖДБДС-ийн төлөвлөгөө гүйцэтгэлийг хассан дүнгээр авч үзвэл: Аймгийн төсвийн нийт зарлага 56,339.0 сая төгрөгөөр төлөвлөгдсөнөөс 55,843.8 сая төгрөгийн буюу 99.1 хувийн гүйцэтгэлтэй байна. Үүнээс орон нутгийн төсвийн нийт зарлага 21,939.4 сая төгрөгөөр төлөвлөгдсөнөөс 21,544.5 сая төгрөгийг зарцуулж, 98.2 хувийн гүйцэтгэлтэй байна.

Тусгай зориулалтын шилжүүлгийн байгууллагуудад 34,399.6 сая төгрөгийн төсөв батлагдаж, гүйцэтгэлээр 34,299.3 сая төгрөгийг зарцуулж, 98.1 сая төгрөгийг буцаан төвлөрүүлсэн.

Төсвийн гүйцэтгэлийн зарлагын төлөвлөгөөг аймгийн ИТХ-аар **53,464.6** сая төгрөгөөр баталсныг төсвийн гүйцэтгэлийн нэгтгэсэн тайлангийн төлөвлөгөөний дүнтэй тулгахад 5,520.0 сая төгрөгөөр илүү буюу **58,984.6** сая төгрөгөөр тусгажээ. Энэ нь сумдын ИТХ-аар сум хөгжүүлэх сан, ЖДБДС-ийн орлогын төлөвлөгөөг баталдаг болсонтой холбоотой 2645.6 сая төгрөг, сумын орлогыг тодотгон нэмэгдүүлсэн 2,874.4 сая төгрөг нөлөөлж байна.

Хураангуйлан харуулбал:

/сая. төгрөгөөр/

	Зарлага	Төлөвлөгөө	Гүйцэтгэл	зөрүү	хувь
1	Нийт дүн	58,984.61	56,885.08	2,099.52	96.4
1.1	Орон нутгийн нийт зарлага	56,339.0	55,843.8	495.2	99.1

1.2	Сумдын СХСан	1,768.4	701.8	1,066.6	39.7
1.3	Сумдын ЖДБДСан	877.2	339.5	537.7	38.7

2017 ОНЫ ОРОН НУТГИЙН ТӨСВИЙН ЗАРЛАГЫН ГҮЙЦЭТГЭЛ

/дэлгэрэнгүйгээр харуулбал:/

/ төгрөгөөр /

Үзүүлэлт	Төлөвлөгөө	Төсвийн гүйцэтгэл ийн тайлан	Зөрүү	Хувь
НИЙТ ЗАРЛАГА БА ЦЭВЭР ЗЭЭЛИЙН ДҮН	58,984,606,000.00	56,885,083,107.98	2,099,522,892.02	96.44
УРСГАЛ ЗАРДАЛ	53,106,429,000.00	52,795,530,622.73	310,898,377.27	99.41
БАРАА, АЖИЛ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ЗАРДАЛ	41,430,142,500.00	41,176,509,399.74	253,633,100.26	99.39
Цалин хөлс болон нэмэгдэл урамшил	26,253,263,600.00	26,188,072,963.83	65,190,636.17	99.75
Ажил олгогчоос нийгмийн даатгалд төлөх шимтгэл	2,911,268,700.00	2,892,562,319.32	18,706,380.68	99.36
Байр ашиглалттай холбоотой тогтмол зардал	4,438,853,300.00	4,420,178,883.90	18,674,416.10	99.58
Хангамж, бараа материалын зардал	1,098,365,700.00	1,091,217,591.34	7,148,108.66	99.35
Нормативт зардал	2,308,966,800.00	2,305,294,010.99	3,672,789.01	99.84
Эд хогшил, урсгал засварын зардал	811,291,700.00	811,618,357.00	-326,657.00	100.04
Урсгал засвар	556,501,500.00	560,285,223.00	-3,783,723.00	100.68
Томилолт, зочны зардал	168,600,900.00	164,837,300.00	3,763,600.00	97.77
Бусдаар гүйцэтгүүлсэн ажил, үйлчилгээний төлбөр, хураамж	958,563,300.00	889,836,429.62	68,726,870.38	92.83
Бараа үйлчилгээний бусад зардал	2,480,968,500.00	2,412,891,543.74	68,076,956.26	97.26
ТАТААС	233,589,500.00	233,589,210.00	290.00	100.00
УРСГАЛ ШИЛЖҮҮЛЭГ	11,442,697,000.00	11,385,432,012.99	57,264,987.01	99.50
ХӨРӨНГИЙН ЗАРДАЛ	3,292,772,500.00	3,078,204,645.25	214,567,854.75	93.48
ЭРГЭЖ ТӨЛӨГДӨХ ТӨЛБӨРИЙГ ХАССАН ЦЭВЭР ЗЭЭЛ	2,585,404,500.00	1,011,347,840.00	1,574,056,660.00	39.12
ЗАРДЛЫГ САНХҮҮЖҮҮЛЭХ ЭХ ҮҮСВЭР	58,984,606,000.00	56,679,376,932.68	2,305,229,067.32	96.09
УЛСЫН ТӨСВӨӨС САНХҮҮЖИХ	34,307,395,000.00	34,208,483,327.19	98,911,672.81	99.71
Тусгай зориулалтын шилжүүлгээс санхүүжих	34,307,395,000.00	34,208,483,327.19	98,911,672.81	99.71
ОРОН НУТГИЙН ТӨСВӨӨС САНХҮҮЖИХ	20,422,391,500.00	20,382,221,946.10	40,169,553.90	99.80
Орон нутгийн төсвөөс	18,427,003,000.00	18,386,833,437.05	40,169,562.95	99.78
Орон нутгийн хөгжлийн сангаас санхүүжих	1,995,388,500.00	1,995,388,509.05	-9.05	100.00
ТӨСӨВТ БАЙГУУЛЛАГЫН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНААС	2,038,107,600.00	963,007,539.62	1,075,100,060.38	47.25
Үндсэн үйл ажиллагааны орлогоос санхүүжих	86,070,200.00	85,174,175.00	896,025.00	98.96
Туслах үйл ажиллагааны орлогоос санхүүжих	163,528,900.00	212,745,071.00	-49,216,171.00	130.10
Урьд оны үлдэгдлээс санхүүжих	1,788,508,500.00	665,088,293.62	1,123,420,206.38	37.19
Гадаадын эх үүсвэрээс санхүүжих	0.00	0.00	0.00	0.00
БУСАД ЭХ ҮҮСВЭР	2,216,711,900.00	1,125,664,119.77	1,091,047,780.23	50.78

Төсөв болон дамжуулан зээлдүүлсэн зээлээс эргэж төлөгдөх	2,216,711,900.00	1,125,664,119.77	1,091,047,780.23	50.78
Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эхний үлдэгдэл	0.00	1,123,051,016.95	-1,123,051,016.95	0.00
Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эцсийн үлдэгдэл	0.00	917,344,841.65	-917,344,841.65	0.00

Төсвийн гүйцэтгэлийн тайлангаар **56,885.1** сая төгрөгийн гүйцэтгэл гарсны **52,795.5** сая төгрөг буюу 92.8 хувийг урсгал зардалд, **3,078.2** сая төгрөг буюу 5.4 хувийг хөрөнгийн зардалд, 1,011.3 сая төгрөг буюу 1.8 хувийг СХС, ЖДБДС-ийн зээл олголтонд зарцуулсан байна.

Төсвийн зарлагын гүйцэтгэлийг нийт дүнд нь харьцуулбал цалингийн зардал 46.0 хувийг, ажил олгогчоос төлөх нийгмийн даатгалын шимтгэл 5.1 хувийг, тогтмол зардал 7.8 хувийг, хангамж, бараа материалын зардал 1.9 хувийг, нормативт зардал 4.0 хувийг, эд хогшил урсгал засварын зардал 1.4 хувийг, томилолтын зардал 0.3 хувийг, бусдаар гүйцэтгүүлсэн ажил үйлчилгээний зардал 1.6 хувийг, татаас, бараа үйлчилгээний бусад зардал 4.3 хувийг, татаас, урсгал шилжүүлгийн зардал 20.4 хувийг, хөрөнгийн зардал 5.4 хувийг, 1.8 хувийг эргэж төлөгдөх цэвэр зээл тус тус эзэлж байна.

Төсвийн гүйцэтгэл төлөвлөгдсөнөөс **2,099.5** сая төгрөгөөр зарцуулагдаагүй үлдэгдэлтэй тайлагнагдсан байна. Үүнд:

- Орон нутгийн төсөвт байгууллагуудын урсгал зардлын хэмнэлтээр төвлөрүүлсэн 80.6 сая төгрөг болон урьд оны үлдэгдлээс санхүүжих санхүүжилтийг бүрэн санхүүжүүлээгүйгээс гүйцэтгэл гаргаагүй нийт 109.7 сая төгрөг
- Тусгай зориулалтын шилжүүлгийн байгууллагуудын урсгал зардлын хэмнэлтээр төвлөрүүлсэн 98.1 сая төгрөг буюу орлогын биелэлтийн дутуу 2.2 сая төгрөг
- ОНХС-ийн зарцуулагдаагүй үлдэгдэл 196.9 сая төгрөг, орлогын дутуу төвлөрөлтийн 9.1 сая төгрөг
- Халамжийн сангийн гүйцэтгэл төлөвлөгдснөөс 28.8 сая төгрөгөөр дутуу зарцуулагдсан
- СХС, ЖДБДС-ийн төлөвлөгөө, гүйцэтгэлийн зөрүү 1574.1 сая төгрөгөөр дутуу санхүүжигдсэн нь тус тус нөлөөлжээ.

Хэнтий аймгийн ТЕЗ-ийн төсвийн гүйцэтгэлийн нэгтгэсэн тайланг төсөвт байгууллагын батлагдсан төлөвлөгөө гүйцэтгэлээр авч үзвэл:

№	Байгууллага	Төлөвлөгөө	Гүйцэтгэл	Зөрүү
1	АИТХурал	320,601.90	320,600.85	1.05
2	АЗДТГазар	1,634,730.70	1,634,204.30	526.40
3	ОНӨГазар	82,602.40	81,977.48	624.92
4	Санхүүгийн хяналт аудитын алба	88,670.10	88,326.97	343.13
5	Хот тохижилт	542,268.90	542,214.39	54.51
6	БОАЖГазар	586,002.70	585,496.51	506.19
7	Халамж	7,334,906.90	7,306,154.60	28,752.30
8	Байгаль хамгаалах сан	121,439.70	56,602.23	64,837.47

9	Ангилагдаагүй зардал-Засаг дарга	165,172.70	156,593.80	8,578.90
10	Малыг эрсдлээс хамгаалах сан	248,100.00	234,194.40	13,905.60
11	ОНХСан	2,688,915.80	2,482,906.55	206,009.25
12	Замын сан	289,564.20	285,353.70	4,210.50
13	Орон нутгийн хөрөнгө оруулалт	706,400.00	701,895.44	4,504.56
14	Сумдын ЗДТГазар	6,202,786.30	6,152,154.00	50,632.30
15	Сумдын ИТХурал	927,262.40	915,792.45	11,469.95
16	Сумдын СХСан	1,768,394.20	701,784.53	1,066,609.67
17	Сумдын ЖДБДСан	877,171.90	339,483.41	537,688.49
	Орон нутгийн төсвийн дүн	24,584,990.80	22,585,735.61	1,999,255.19
18	Боловсрол, соёл	28,869,747.70	28,812,157.07	57,590.63
19	Эрүүл мэнд	4,726,595.40	4,685,070.15	41,525.25
20	ГХБХБГазар	237,747.20	236,932.35	814.85
21	ГБХЗХГазар	157,488.30	157,151.33	336.97
22	БТСГазар	408,036.60	408,036.60	-
	ТЗШилжүүлгийн байгууллагын дүн	34,399,615.20	34,299,347.50	100,267.70
	Нийт төсвийн зарлагын дүн	58,984,606.00	56,885,083.11	2,099,522.89

Төсвийн гүйцэтгэлийг сумдаар харуулбал:

/төгрөгөөр/

Сумдын нэр	Төлөвлөгөө	Төсвийн гүйцэтгэлийн тайлан	Зөрүү	Хувь
Батноров-1814	1,937,783,900.00	1,919,040,059.00	18,743,841.00	99.0
Батширээт-1809	1,461,369,400.00	1,383,607,552.26	77,761,847.74	94.7
Баян овоо-1815	1,531,575,300.00	1,370,045,798.49	161,529,501.51	89.6
Баянадрага-1811	1,552,739,500.00	1,510,501,437.00	42,238,063.00	97.3
Баянмөнх-1803	1,165,199,100.00	1,146,980,716.61	18,218,383.39	98.4
Баянхутаг-1802	1,188,625,800.00	1,038,721,053.00	149,904,747.00	87.4
Биндэр-1810	1,947,298,400.00	1,641,562,039.00	305,736,361.00	84.3
Бор Өндөр тосгон-1827	4,504,752,500.00	4,074,148,284.75	430,604,215.25	90.4
Бэрх тосгон-1828	1,759,671,900.00	1,740,830,939.60	18,840,960.40	98.9
Галшир-1801	1,395,976,000.00	1,354,834,553.50	41,141,446.50	97.1
Гурванбаян-1818	922,216,200.00	896,824,364.56	25,391,835.44	97.2
Дадал-1812	1,642,786,200.00	1,611,472,814.00	31,313,386.00	98.1
Дархан-1804	1,276,930,400.00	1,224,319,136.00	52,611,264.00	95.9
Дэлгэрхаан-1805	1,379,378,400.00	1,344,855,913.00	34,522,487.00	97.5
Жаргалтхаан-1806	1,616,809,300.00	1,570,024,368.40	46,784,931.60	97.1
Өлзийт-1820	923,574,200.00	917,515,617.75	6,058,582.25	99.3
Өмнөдэлгэр-1808	2,367,926,800.00	2,313,410,384.00	54,516,416.00	97.7
Мөрөн-1816	1,174,299,800.00	1,133,538,469.20	40,761,330.80	96.5
Норовлин-1813	1,463,279,700.00	1,327,953,119.29	135,326,580.71	90.8

Хэнтий шууд-1800	14,774,522,500.00	14,634,634,392.74	139,888,107.26	99.1
Хэрлэн баян улаан тосгон-1819	540,933,800.00	530,608,110.20	10,325,689.80	98.1
Хэрлэн-1817	11,226,216,000.00	11,019,210,675.63	207,005,324.37	98.2
Цэнхэрмандал-1807	1,230,740,900.00	1,180,443,310.00	50,297,590.00	95.9
Дүн	58,984,606,000.00	56,885,083,107.98	2,099,522,892.02	96.44

Төсвийн гүйцэтгэлийн тайлан дахь Орон нутгийн хөгжлийн сангийн хөрөнгийн гүйцэтгэл:

Аймгийн ИТХ-ийн тодотгосон тогтоолоор 2017 онд Улсын төсвөөс орон нутгийн хөгжлийн санд авах орлогын шилжүүлгийг **1,995.4** сая төгрөгөөр, орон нутгийн төсвийн нийт орлого болон суурь орлогын зөрүүгээр **130.0** сая төгрөг, өмнөх оны үлдэгдлээс **723.0** сая төгрөг, хандив тусламжаар 54.0 сая төгрөг, нийт **2,902.4** сая төгрөгийг баталсан байна. Үүнээс орлогын шилжүүлгийн 601.1 сая төгрөгийг Бор-Өндөр, Өндөрхаан хот тохижилтын газрууд, Мал эмнэлгийн үйлчилгээний зардалд зарцуулахаар төсвийн төслөөр хуваарилж баталсан байна.

Сумдын орон нутгийн хөгжлийн санд 677.4 сая төгрөг, аймгийн орон нутгийн хөгжлийн санд 716.9 сая төгрөгийг, урсгал зардалд 601.1 сая төгрөгийг тус тус хуваарилан олгожээ.

Мөн төсвийн тодотголоор 2017 оны жилийн эцсийн дансны үлдэгдлийг Төсвийн тухай хуулийн 46.1-д заасны дагуу урсгал зардлын эх үүсвэрт тооцож, төрийн сангийн үлдэгдлийг сумын урсгал зардал болон орон нутгийн хөгжлийн сангийн эх үүсвэр болгон зарцуулах эрхийг сумдад олгосон байна.

Орон нутгийн хөгжлийн сангийн нийт эх үүсвэрийг авч үзвэл орон нутгийн хөгжлийн нэгдсэн сангаас 1,995.4 сая төгрөг, татварын хувь хэмжээг нэмэгдүүлэх замаар 130.0 сая төгрөг, урьд оны үлдэгдлээс 723.0 сая төгрөг, хандив, тусламжаас 54.0 сая төгрөг, нийт 2,902.4 сая төгрөгийг 185 төсөл арга хэмжээнд зарцуулахаар төлөвлөснөөс нийт 2,696.4 сая төгрөг зарцуулж, нийт 196.9 сая төгрөгийн үлдэгдэлтэй гарсан байна. 9.1 сая төгрөгийн зөрүү нь орлогын дутуу төвлөрөлттэй холбоотой байна.

Орон нутгийн хөгжлийн нэгдсэн сангаас 2017 онд 1995.4 сая төгрөгийн орлогын шилжүүлэг батлагдсан нь бүрэн ирсэн байна.

Аймагт 17 төсөл арга хэмжээнд 1171.6 сая төгрөгийг, суманд 160 төсөл арга хэмжээнд 1311.3 сая төгрөгийг, Хот тохижилтод 213.5 сая төгрөгийг тус тус зарцуулан оны эцэст сумд 103.8 сая төгрөг, аймаг 93.0 сая төгрөгийн үлдэгдэлтэй гарсан байна.

ОНХС-ийн төсвийн гүйцэтгэлийг аймаг, сумдаар харуулбал: /мян.төгрөгөөр /

Аймаг, сум	Төлөвлөгөө	Төсвийн гүйцэтгэлийн тайлан	Зөрүү	Хувь
Аймаг	1,247,827.3	1,171,559.0	76,268.28	93.9
Галшар-1801	80,700.0	80,284.7	415.29	99.5
Баянхутаг-1802	89,892.7	83,204.5	6,688.18	92.6
Баянмөнх-1803	11,327.2	11,323.2	4.05	100.0
Дархан-1804	132,267.8	110,870.9	21,396.91	83.8
Дэлгэрхаан-1805	65,949.2	61,620.2	4,329.02	93.4
Жаргалтхаан-1806	210,621.8	210,180.0	441.80	99.8
Цэнхэрмандал-1807	43,277.4	43,231.0	46.40	99.9
Өмнөдэлгэр-1808	20,000.0	18,427.2	1,572.80	92.1
Батширээт-1809	120,551.3	120,551.3	-	100.0

Биндэр- 1810	74,393.4	33,623.2	40,770.19	45.2
Баян-Адрага -1811	61,300.0	60,672.7	627.30	99.0
Дадал- 1812	47,954.2	47,954.2	-	100.0
Норовлин-1813	19,929.0	19,929.0	0.05	100.0
Батноров-1814	50,300.0	50,300.0	-	100.0
Баян-Овоо 1815	52,122.2	50,573.9	1,548.34	97.0
Мөрөн-1816	34,798.8	34,666.7	132.10	99.6
Хэрлэн-1817	140,744.2	107,706.2	33,038.03	76.5
Бор-Өндөр-1827	136,545.0	121,834.6	14,710.42	89.2
Бэрх тосгон-1828	22,405.0	22,405.0	-	100.0
Гурванбаян тосгон-1818	7,306.6	7,306.6	0.05	100.0
Хэрлэнбаян-Улаан тосгон-1819	5,300.0	1,280.0	4,020.00	24.2
Өлзийт тосгон-1820	13,402.7	13,402.7	0.04	100.0
Хот тохижилт	213,459.8	213,459.8	-	100.0
Нийт дүн	2,902,375.6	2,696,366.4	206,009.2	

Цалингийн сан, орон тооны талаар:

№	Үзүүлэлт	Өмнөх оны гүйцэтгэл	2017 он				
			Анх батлагдсан сан	Тодотго сон төсөв -1	Тодотго сон төсөв -2	Гүйцэтгэл	Зөрүү
А	Б	1	2	3	4	5	5=4-3
I	Орон нутгийн төсөв:	29306.3	28932.1	29203.6	29164.6	29080.6	84.0
1	Цалин хөлс болон нэмэгдэл урамшил	26390.8	26061.7	26299.8	26253.3	26188.1	65.2
2	Ажил олгогчоос нийгмийн даатгалд төлөх шимтгэл	2915.5	2870.4	2903.8	2911.3	2892.6	18.7
3	БАЙГУУЛЛАГЫН ТОО	242	241	241	241	241	0
	Төсвийн байгууллага	239	238	238	238	238	0
	Төсвөөс гадуур байгууллага	3	3	3	3	3	0
4	Ажиллагсад бүгд /тоо/	3293	3329	3329	3329	3344	15
	Удирдах ажилтан	286	286	286	286	286	0
	Гүйцэтгэх ажилтан	1876	1888	1888	1888	1909	21
	Үйлчлэх ажилтан	862	893	893	893	883	-10
	Гэрээт ажилтан	269	262	262	262	266	4

Орон нутгийн төсвийн байгууллагууд нь цалингийн санг 84.0 сая төгрөгөөр, ажил олгогчоос төлөх нийгмийн даатгалын шимтгэлийн зардлыг 18.7 сая төгрөгөөр хэмнэж ажилласан бол батлагдсан орон тоог 15 –аар хэтрүүлсэн байна. Энэ нь тусгай зориулалтын шилжүүлгийн байгууллагууд гүйцэтгэх орон тоог 21 –ээр хэтрүүлсэн нь нөлөөлсөн байна. Үүнд:

Хэрлэн баян-Улаан тосгоны ЗАА 1, Цэцэрлэг 1, ЕБС 1, Соёлын төв 2, Баян-Овоо сумын ЭМТ 2, Дархан ЕБС 1, Дадал сумын ЕБС 3, Цэцэрлэг 2, Соёлын төв 1, Баян-Адрага ЕБС 2, Өмнөдэлгэр ЭМТ 6, Хэрлэн баян-Улаан тосгоны ЗАА 1, Хэрлэн сумын ИТХ 1, Жаргалтхаан ЗДТГ-1, Норовлин сумын ЗДТГ 1 орон тоог хэтрүүлсэн байна.

Батлагдсан орон тооны хэтрэлтийг сумдаар тооцвол: Өмнөдэлгэр сум 6, Дадал сум 6, Хэрлэнбаян-Улаан тосгон 5, Баян-Овоо сум 2, Баян-Адрага сум 2, Дархан сум 1, Жаргалтхаан

сум 1, Норовлин сум 1, Хэрлэн сум 1 орон тоо хэтэрсэн байна.

Дээрхи зөрчил нь Төсвийн тухай хуулийн 16.5.3 “батлагдсан цалингийн сан, орон тооны хязгаарт багтаан төсвийн байгууллагын орон тоо, ажиллагчдын цалин хөлсийг тогтоох” гэсэн заалтад нийцээгүй, УИХ-ын 29 дүгээр тогтоолыг хэрэгжүүлээгүй байна.

Аудитаар батлагдсан орон тоог баримтлаж ажиллах тухай албан шаардлагыг Норовлин сумын ЗДТГ, Дархан сумын ЕБС-ийн төсвийн захирагч нарт хүргүүлж, 7 сумын ТЕЗ-д зөвлөмж хүргүүлсэн.

❖ **Санхүүгийн тайлангийн аудитаар нийт төсвийн зарцуулалттай холбоотой 133.0 сая төгрөгийн зөрчил илэрсэн байна.**

Төсвийн зарцуулалттай холбоотой илэрсэн зөрчлүүдийг танилцуулвал:

1. Шүүхийн шийдвэр болон бусад тогтоол шийдвэрээр ажлаас үндэслэлгүй халагдсан албан тушаалтнуудад 32.0 сая төгрөгийн цалин, нийгмийн даатгалын шимтгэлийг төлж, төсвийн хөрөнгийг үр ашиггүй зарцуулсан Энэ нь Төсвийн тухай хуулийн 16 дугаар зүйлийн 16.5.5 “ Батлагдсан төсвийг зориулалтын дагуу зарцуулах ” гэсэн заалтыг хэрэгжүүлээгүй, санхүүгийн тайлангийн эрх ба үүрэг гэсэн батламж мэдэгдлийг хангахгүй байна. Үүнд:
 - Шүүхийн шийдвэрээр Бор-Өндөр ЗДТГ 18.1 сая төгрөг, Бор-Өндөр Цогцолбор сургууль 3.1 сая төгрөг, Хурх ЭМТ 2.4 сая төгрөг, Хурх Соёлын төв 1.0 сая төгрөг, БОАЖГазар 3.9 сая төгрөг, Бэрх ЗАА төрийн албан зөвлөлийн тогтоолоор 3.4 сая төгрөгийг тус тус олгосон.
2. Төсвийн хөрөнгийг арвилан хэмнэлтгүй, үр ашиггүй зарцуулсан 28.0 сая төгрөгийн зөрчил илэрсэн нь Төсвийн тухай хуулийн 16 дугаар зүйлийн 16.5.5 “ Батлагдсан төсвийг зориулалтын дагуу зарцуулах ” гэсэн заалтыг хэрэгжүүлээгүй, санхүүгийн тайлангийн эрх ба үүрэг гэсэн батламж мэдэгдлийг хангахгүй байна. Үүнд:
 - Нийтлэг үйлчилгээний газар ажилласан цагийн бүртгэл байхгүй, бүрдэл дутуу баримтаар 1 ажилтанд нийт 5.4 сая төгрөгийн цалин олгосон байна.
 - Нийтлэг үйлчилгээний газар бичиг хэргийн ажил хавсарсан нэмэгдэлд 1.9 сая төгрөгийг олгосон.
 - Бор-Өндөр сумын ИТХ өөрийн хүсэлтээр ажлаас чөлөөлөгдсөн албан тушаалтан 2.4 сая төгрөгийн урамшуулал, төрийн захиргааны албан хаагчид улирлын үр дүнгийн урамшуулалд 0.6 сая төгрөгийг олгосон.
 - Өлзийт тосгоны ЕБС өмнө ажиллаж байсан нягтлан бодогчийг 2017 оны 9 дүгээр сард бүтцийн өөрчлөлтөөр гэж халаад 10 дугаар 01 нээс шинээр нягтлан бодогч томилсон. Бүтцийн өөрчлөлтөөр халагдсан тул ажлаас халагдсан тэтгэмж 1.6 сая төгрөгийг цалингийн зардлаас гаргаж өгсөн.
 - Хурх тосгоны ЭМТ үр дүнгийн урамшуулалтай давхцуулж 2.0 сая төгрөгийн шагналт цалинг хавтгайруулан олгосон.
 - Мөрөн сумын ЕБС ажиллагсад ур чадварын нэмэгдлийг заавар журамд нийцүүлэн олгоогүй, сургуулийн 70 жилийн ойг тохиогдуулан хавтгайруулан 7 хүнд 0.9 сая төгрөгийг, Жаргалтхаан сумын Цэцэрлэг ур чадварын нэмэгдлийг шалгуур үзүүлэлтгүйгээр 0.8 сая төгрөгийг тус тус олгосон.
 - Цэнхэрмандал сумын ЗДТГ урсгал засварын зардлаас 8.4 сая төгрөгийг ЗДТГазрын эзэмшил бүхий НИССАН ПАТРОЛ автомашинд засвар хийхээр “Сүжийн тал хоршоо” ХХК-тай гэрээ хийж шилжүүлсэн боловч, сумын комисс засварыг ажлыг хангалтгүй хүлээн авсан, автомашин ажлын шаардлага хангахгүй байгаа нь төсвийг хэт үрэлгэн, үр ашиггүй зарцуулсан байна.
 - Хэрлэн сумын 4-р сургууль 6 сургалтын төвтэй гэрээ хийж, багш, сурагчид, ажиллагсадын мэдлэг чадвар, мэргэжил, боловсролыг дээшлүүлэх зорилгоор

- 4.4 сая төгрөгийг шилжүүлсэн боловч, сургалтанд хэдэн багш, сурагчид, ажиллагсад оролцсон мэдээ тайлан, гүйцэтгэл, санхүүгийн баримтыг бүрдүүлээгүй.
- Мөрөн сумын ИТХ тэргүүлэгчдэд урамшуулал олгохдоо хуралдааны тогтоолоор тогтоосон хэмжээнээс нийт 0.1 сая төгрөгөөр илүү олгосон, ОНӨА сахилгын шийтгэлтэй хүнд 0.1 сая төгрөгийн урамшуулал олгосон.
3. Зардлын зүйл ангийг баримтлахгүй, зориулалт бусаар зарцуулсан 45.6 сая төгрөгийн зөрчил илэрсэн байна. Энэ нь Төсвийн тухай хуулийн 16 дугаар зүйлийн 16.5.5 –ын “Батлагдсан төсвийг зориулалтын дагуу зарцуулна”, Сангийн Сайдын 2014 оны 55 дугаар тушаалаар батлагдсан “Эдийн засгийн ангилал батлах тухай” журмыг зөрчин, санхүүгийн тайлангийн үнэн зөв ба эрх үүрэг гэсэн батламж мэдэгдлийг хангахгүй байна. Үүнд:
- Цалингийн зардлаас нэг удаагийн тэтгэмж урамшуулал, нийгмийн даатгалын зардалд аймгийн ГХБХБГ 2.4 сая төгрөг, Баян-Адрага сумын ЗДТГ 0.9 сая төгрөг, Цэцэрлэг 0.5 сая төгрөг, Соёлын төв 0.2 сая төгрөг, Батширээт сумын Цэцэрлэг 0.7 сая төгрөг, Галшар сумын ЗДТГ 0.7 сая төгрөг, Биндэр сумын Цэцэрлэг 0.1 сая төгрөг, ЗДТГ 2.0 сая төгрөг, ИТХ 0.9 сая төгрөг, Баянхутаг сумын ЕБС 0.4 сая төгрөг, Цэцэрлэг 0.4 сая төгрөг, ИТХ 0.2 сая төгрөг, Өлзийт Захирагчийн алба 0.9 сая төгрөг, Баян-Овоо сумын ЭМТ 0.3 сая төгрөг, Батноров сумын ЭМТ 1.2 сая төгрөг, нийт 11.8 сая төгрөгийг төлсөн байна.
 - Бусад зардлуудаас Жаргалтхаан сумын ИТХ 4.1 сая төгрөгийн, Өмнэдэлгэр сумын ЭМТ 4.6 сая төгрөгийн, Хан хэнтий чуулга 4.8 сая төгрөгийн, СХАА 0.9 сая төгрөгийн хөрөнгө худалдан авсан.
 - Норовлин сумын ОНХС 3.4 сая төгрөгийг, Дархан сумын ОНХС 1.9 сая төгрөгийг төсөл арга хэмжээ тодорхойгүй шатахууны үнэд төлж, урсгал зардалд зарцуулсан.
 - Зардлын зүйл ангийг зөрчин Мөрөн сумын ЕБС 1.0 сая төгрөгийн, ИТХ 1.2 сая төгрөгийн, Баянмөнх сумын ЗДТГ 2.9 сая төгрөгийн, Галшар сумын Соёлын төв 0.8 сая төгрөгийн, Цэцэрлэг 0.9 сая төгрөгийн, ЭМТ 0.4 сая төгрөгийн, ЕБС 0.1 сая төгрөг, Өндөрхаан хот тохижилт 1.6 сая төгрөгийн, Орон нутгийн музей 0.6 сая төгрөг, Хан Хэнтий цогцолбор сургууль 4.6 сая төгрөгийг зориулалт бусаар зарцуулсан байна.
4. Зардлын зүйл ангийг зөрүүлэн бүртгэсэн 19.2 сая төгрөгийн зөрчил илэрсэн нь Сангийн Сайдын 2014 оны 55 дугаар тушаалаар батлагдсан “Эдийн засгийн ангилал батлах тухай” журмыг зөрчин, санхүүгийн тайлангийн үнэн зөв ба эрх үүрэг гэсэн батламж мэдэгдлийг хангахгүй байна. Үүнд:
- Аймгийн ИТХ 6.8 сая төгрөг, аймгийн ЗДТГ 3.1 сая төгрөг, Өлзийт тосгоны Цэцэрлэг 0.2 сая төгрөг, Баянмөнх сумын ЗДТГ 2.8 сая төгрөг, ЕБС 4.5 сая төгрөг, Соёлын төв 1.4 сая төгрөг Норовлин сумын цэцэрлэг 0.1 сая төгрөг, Цэнхэрмандал Цэцэрлэг 0.3 сая төгрөгийн зардлуудыг зүйл анги зөрүүлэн бүртгэсэн байна.
5. Хүүхдийн хоолны зардлын норм нормативыг хэтрүүлэн зарцуулсан 2.7 сая төгрөгийн зөрчил илэрсэн нь Засгийн газрын 2012 оны 106 дугаар тогтоолын холбогдох заалтыг зөрчиж, санхүүгийн тайлагналын эрх ба үүрэг, үнэн зөв байдал гэсэн батламж мэдэгдлийг хангахгүй байна. Үүнд:
- Жаргалтхаан сумын Цэцэрлэг 147.8 мянган төгрөг, Хэрлэн 5-р цэцэрлэг 1,177.4 мянган төгрөг, Хэрлэн 7-р цэцэрлэг 680.0 мянган төгрөг, Өлзийт цэцэрлэг 348.9 сая төгрөг, Хан Хэнтий Цогцолбор сургууль дотуур байрны хүүхдийн хоолны зардлыг 324.4 мянган төгрөгөөр хэтрүүлэн зарцуулсан байна.

6. Илүү цагийн хөлс болон ур чадварын нэмэгдлийг зөрүүтэй тооцож олгосон 5.5 сая төгрөгийн зөрчил илэрсэн байна.
- Мөрөн сумын ЭМТ 0.4 сая төгрөг, Жаргалтхаан сумын ЭМТ 0.6 сая төгрөг, Өлзийт тосгоны 0.9 сая төгрөг, Дэлгэрхаан сумын ЭМТ 2.4 сая төгрөг, Цэнхэрмандал сумын ЭМТ 0.3 сая төгрөг, Галшар сумын ЭМТ 0.6 сая төгрөгийн, нийт 5.2 сая төгрөгийн эмч, сувилагч нарын илүү цагийг тооцохдоо, сарын цагийн фонд, нэг цагийн дундаж хөлсийг буруу тооцож олгосон.
 - Мөрөн сумын ЕБС ур чадварын нэмэгдлийг 0.4 сая төгрөгөөр илүү тооцож олгосон.

Дээрхи зөрчлүүд нь төсвийн шууд захирагч, нягтлан бодогч нар нь санхүүгийн үйл ажиллагаандаа холбогдох хууль тогтоомж, заавар журмыг бүрэн мөрдөж ажиллахгүй байгаатай холбоотой байна.

ДӨРӨВ: ТӨСВИЙН ҮР ДҮНГИЙН ТАЛААР:

Аймгийн төсвийн нийт орлогоос нийт зардлыг хасч төсвийн үр дүнг гаргахад гүйцэтгэлээр 2295.3 сая төгрөг байна. Үүнд сум хөгжүүлэх сан, ЖДБДС-ийн зээлийн орлогын төлөвлөгөө /эргэн төлөгдөх цэвэр зээл/ 2,585.4 сая төгрөгөөр төлөвлөгдөж, гүйцэтгэлээр 1,011.3 сая төгрөг зарцуулсан нь нөлөөлсөн байна.

Төсвийн үр дүнгийн үзүүлэлт

/сая.төгрөгөөр/

Үзүүлэлт	2017 он			
	Анх батлагдсан	Тодотгосон төсөв - 2	Гүйцэтгэл	Зөрүү
А	1	2	3	4=3-2
НИЙТ ОРЛОГО БА ТУСЛАМЖИЙН ДҮН	53,065.1	58,984.6	59,180.4	195.8
А. УРСГАЛ ОРЛОГЫН ДҮН	7,905.7	9,119.3	11,641.0	2,521.7
1.Татварын орлого	7,414.2	8,084.9	10,229.2	2,144.3
2.Татварын бус орлого	491.5	1,034.4	1,411.8	377.4
Б. ХӨРӨНГИЙН ОРЛОГО	100.0	100.0	97.9	(2.1)
В.ТУСЛАМЖИЙН ОРЛОГО	45,059.4	49,765.3	47,441.5	(2,323.8)
НИЙТ ЗАРЛАГА БА ЦЭВЭР ЗЭЭЛИЙН ДҮН	53,065.1	58,984.6	56,885.1	(2,099.5)
А. УРСГАЛ ЗАРЛАГА	49,339.1	53,106.4	52,795.6	(310.8)
1. Бараа, үйлчилгээний зардал	39,385.2	41,430.2	41,176.5	(253.7)
1.1 Цалин, хөлс	26,061.7	26,253.3	26,188.1	(65.2)
1.2 Нийгмийн даатгалын шимтгэл	2,870.4	2,911.3	2,892.6	(18.7)
1.3 Бараа, үйлчилгээний бусад зардал	10,453.1	12,265.6	12,095.9	(169.7)
2. Зээлийн үйлчилгээний төлбөр				-
3. Татаас ба урсгал шилжүүлэг	9,953.9	11,676.2	11,619.0	(57.2)
3.1 Татаас	132.3	233.6	233.6	(0.0)
3.2 Урсгал шилжүүлэг	9,821.6	11,442.6	11,385.4	(57.2)
Б. ХӨРӨНГИЙН ЗАРДАЛ	2,764.6	3,292.8	3,078.2	(214.6)
В. ЭРГЭЖ ТӨЛӨГДӨХ ЦЭВЭР ЗЭЭЛ	961.4	2,585.4	1,011.3	-
1. Эргэж төлөгдөх дотоод цэвэр зээл	961.4	2,585.4	1,011.3	
2. Эргэж төлөгдөх гадаад цэвэр зээл				
УРСГАЛ ТЭНЦЭЛ	(41,433.4)	(43,987.1)	(41,154.5)	2,832.6
НИЙТ ТЭНЦЭЛ	-	-	2,295.3	2,295.3
АЛДАГДЛЫГ САНХҮҮЖҮҮЛСЭН ЭХ ҮҮСВЭР				
2. Өмнөх оны үлдэгдлээс санхүүжих	120.9	1,788.5	665.1	(1,123.4)
3. Зээлийн эргэн төлөлт	891.6	2,216.7		(2,216.7)

Тусгай зориулалтын шилжүүлэг, санхүүгийн дэмжлэгийг хасаж тооцвол:

Үзүүлэлт	2017 он		
	Тодотгосон төсөв - 2	Гүйцэтгэл	Зөрүү
А	2	3	4=3-2
НИЙТ ОРЛОГО БА ТУСЛАМЖИЙН ДҮН	11,214.7	13,734.3	2,519.6
А. УРСГАЛ ОРЛОГЫН ДҮН	9,119.3	11,641.0	2,521.7
1.Татварын орлого	8,084.9	10,229.2	2,144.3
2.Татварын бус орлого	1,034.4	1,411.8	377.4
Б. ХӨРӨНГИЙН ОРЛОГО	100.0	97.9	(2.1)
В.ТУСЛАМЖИЙН ОРЛОГО	1,995.4	1,995.4	-
НИЙТ ЗАРЛАГА БА ЦЭВЭР ЗЭЭЛИЙН ДҮН	24,585.0	22,585.8	(1,999.2)
А. УРСГАЛ ЗАРЛАГА	18,706.8	18,496.2	(210.6)
1. Бараа, үйлчилгээний зардал	10,633.1	10,458.2	(174.9)
1.1 Цалин, хөлс	5,876.2	5,853.6	(22.6)
1.2 Нийгмийн даатгалын шимтгэл	653.8	646.4	(7.4)
1.3 Бараа, үйлчилгээний бусад зардал	4,103.1	3,958.2	(144.9)
2. Зээлийн үйлчилгээний төлбөр			-
3. Татаас ба урсгал шилжүүлэг	8,073.7	8,038.0	(35.7)
3.1 Татаас	60.7	60.7	-
3.2 Урсгал шилжүүлэг	8,013.0	7,977.3	(35.7)
Б. ХӨРӨНГИЙН ЗАРДАЛ	3,292.8	3,078.2	(214.6)
В. ЭРГЭЖ ТӨЛӨГДӨХ ЦЭВЭР ЗЭЭЛ	2,585.4	1,011.3	(1,574.1)
1. Эргэж төлөгдөх дотоод цэвэр зээл	2,585.4	1,011.3	(1,574.1)
2. Эргэж төлөгдөх гадаад цэвэр зээл			
УРСГАЛ ТЭНЦЭЛ	(9,587.5)	(6,855.2)	2,732.3
НИЙТ ТЭНЦЭЛ	(13,370.3)	(8,851.4)	4,518.9
Нийт тэнцэл эргэн төлөгдөх цэвэр зээлийг хассан дүнгээр	(10,784.9)	(7,840.1)	2,944.8

Орон нутгийн төсвийн орлогоос нийт зардлыг хасч төсвийн үр дүнг гаргахад төлөвлөгөөгөөр – 13,370.3 сая төгрөг , гүйцэтгэлээр – 8,851.4 сая төгрөг байна. Үүнд сум хөгжүүлэх сангийн зээлийн орлогын төлөвлөгөө /эргэн төлөгдөх цэвэр зээл/ 2,585.4 сая төгрөгөөр төлөвлөгдөж гүйцэтгэлээр 1,011.3 сая төгрөг зарцуулсан нь нөлөөлсөн байна.

Орон нутгийн төсвийн нийт зарлагын төлөвлөгөө, гүйцэтгэлээс СХС, ЖДБДС-ийн төлөвлөгөө гүйцэтгэлийг хасч тооцвол нийт зарлагын төлөвлөгөө 21,999.6 сая төгрөг, гүйцэтгэл 21,574.5 сая төгрөг болж нийт тэнцэл төлөвлөгөөгөөр -10,784.9 сая төгрөг, гүйцэтгэлээр -7,840.1 сая төгрөг байна.

ТАВ. НЭМЭЛТ САНХҮҮЖИЛТИЙН ЗАРЦУУЛАЛТЫН ТАЛААР:

Тайлант онд орон нутгийн салбарын байгууллагууд 2095.9 сая төгрөгийн нэмэлт санхүүжилт авч зарцуулжээ. Үүний 74.5 хувийг орон нутгийн төсвийн байгууллагууд, 16.7 хувийг боловсролын байгууллага, 2.4 хувийг Хүүхэд гэр бүл залуучуудын газар, 0.8 хувийг Эрүүл мэндийн салбарын байгууллагууд, 5.6 хувийг ГХБХБГазар зарцуулжээ.

/сая.төг/

№	Салбарын болон байгууллагын нэр	Өмнөх оны гүйцэтгэл	2017 он	
			Санхүүжилт	Зарцуулалт

1	Орон нутгийн төсвийн байгууллагууд	1,793.2	1,561.3	1,561.3
2	Боловсрол Соёл Шинжлэх ухааны сайд	306.1	348.4	348.4
3	Эрүүл мэндийн сайд	25.2	16.1	16.1
4	Барилга хот байгуулалтын сайд	90.2	119.5	119.5
5	Хүн амын хөгжил нийгмийн хамгааллын сайд	30.6	50.6	50.6
	Дүн	2,245.3	2,095.9	2,095.9

ЗӨРЧЛИЙН НЭГТГЭЛ

Аудитаар төсвийн орлого болон зарцуулалттай холбоотой нийт 272.8 сая төгрөгийн зөрчил илэрснээс санхүүгийн аудитаар 0.8 сая төгрөгийн 2 төлбөрийн акт тогтоож, 5.4 сая төгрөгийн 2 албан шаардлага, зөрчлийг дахин давтахгүй байх талаар 87 зөвлөмж хүргүүлээ.

Аудитын дүн

ТЕЗ-ийн 2017 оны жилийн төсвийн гүйцэтгэлийн байдалд хийсэн аудитаас үзэхэд жилийн төсвийн гүйцэтгэл дараах байдалтай байна.

1. ТЕЗ-ийн 2017 оны орлого, зарлагын төсөвт Төсвийн тухай хуулийн холбогдох заалтуудын дагуу тодотгол хийгдсэн байна.
2. Орон нутгийн төсвийн орлогын гүйцэтгэл 11,874.7 сая төгрөг буюу 126.8 хувиар батлагдсан төлөвлөгөөнөөс давж биелсэн боловч 4 төрлийн орлого 70.9 сая төгрөг буюу 2.1- 19.2 хувиар тасарсан байна.
3. Аймгийн төсвийн нийт зарлага 2017 оны жилийн эцсийн байдлаар 56,885.1 сая төгрөгийн буюу 96.4 хувийн гүйцэтгэлтэй байна.
4. Төсвийн орлого бүрдүүлэлттэй холбоотой 139.9 сая төгрөгийн, төсвийн зарцуулалттай холбоотой 133.0 сая төгрөгийн, нийт 272.9 сая төгрөгийн зөрчил дутагдал илэрсэн нь төсвийн төлөвлөлт, зарцуулалтад тавих дотоод хяналт хангалтгүй байгааг харуулж байна.
5. Орон нутгийн төсвийн тэнцэл нийт 2,295.3 сая төгрөг байгаа бөгөөд тусгай зориулалтын шилжүүлгийн дүнг хасч тооцвол 8,715.7 сая төгрөг байна.
6. Нэмэлт төсвөөр 2095.9 сая төгрөгийг зарцуулсан байна.

Зөвлөмж

Санхүү төрийн сангийн хэлтсийн дарга С.Нямдаваад:

1. Төсвийн хөрөнгийн төлөвлөлт, зарцуулалтын үр ашгийг дээшлүүлж, байгууллагын удирдлагын буруутай үйл ажиллагаанаас шалтгаалан төсвийн хөрөнгийг арвилан хэмнэлтгүй, үр ашиггүй зарцуулдаг байдлыг цаашид давтахгүй байхад анхаарч ажиллах.

2. Орон нутгийн татварын орлогын төлөвлөгөөг нэр төрлөөр нь биелүүлж ажиллах талаар холбогдох байгууллагад чиглэл өгч ажиллах.
3. Төсөвт зардлын гүйцэтгэлийг нягтлан бодох бүртгэл, төсвийн гүйцэтгэлийн тайланд үнэн зөв илэрхийлэхэд тавих төрийн сангийн дотоод хяналтыг сайжруулах

ХЭНТИЙ АЙМАГ ДАХЬ ТӨРИЙН АУДИТЫН ГАЗАР
2018.04.24